

Studenters upplevelser av distansutbildning inom Nätuniversitetet

- en fördjupad studie med fokusgrupper på Internet

Lisa Almqvist & Pernilla Westerberg

Umeå Centre for Evaluation Research
September 2005

Förord

Centrum för Utvärderingsforskning, UCER, vid Umeå universitet utvärderar på uppdrag av Myndigheten för Sveriges nätuniversitet studentnyttan av Nätuniversitetet och IT-stödd distansutbildning. Uppdraget sträcker sig över tre år och studentnyttan kommer under dessa tre år att undersökas på olika sätt. Rapporter som har producerats inom utvärderingsprojektet finns publicerade på www.ucer.umu.se och www.netuniversity.se.

I den här rapporten som bygger på sex fokusgrupper med studenter inom Nätuniversitetet, redovisas studenternas erfarenheter och bedömningar av att läsa en IT-stödd distansutbildning. Studien har genomförts under våren 2005 med studentgrupper vid sex lärosäten.

Lisa Almqvist

Pernilla Westerberg

Umeå augusti 2005

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Förord	2
SAMMANFATTNING	4
INLEDNING	6
<i>Begrepp</i>	6
<i>Rapportens disposition</i>	7
METOD.....	8
<i>Urval</i>	8
<i>Deltagare</i>	9
<i>Genomförande</i>	10
<i>Analys</i>	11
RESULTAT	12
Motiv och förväntningar innan kursstart	12
<i>Motiv</i>	12
<i>Förväntningar</i>	14
Lärandemiljö och undervisningsformer	15
<i>Studiestrategi</i>	15
<i>Studiemiljö</i>	16
<i>Undervisningsformer</i>	16
<i>Information</i>	19
Utbildningsstöd.....	20
<i>Lärarstöd</i>	20
<i>Stöd från studiekamrater</i>	22
<i>Teknikstöd</i>	23
<i>Biblioteksstöd</i>	24
Delaktighet och ansvar	25
Värdet – nyttan av studierna	28
<i>Flexibiliteten</i>	28
<i>Värde med studieformen utöver flexibiliteten</i>	28
<i>Värde av den specifika kursen</i>	29
METODERFARENHET	31
AVSLUTANDE KOMMENTAR.....	41
REFERENSER	42
Bilaga 1. Fokusgruppsintervju – Frågeställningar	45
Bilaga 2. Fokusgrupper	46

SAMMANFATTNING

Den här delstudien är ett komplement och en kvalitativ fördjupning till de enkätstudier som centret tidigare utfört (Mårald & Westerberg 2004; 2005b). Med utgångspunkt i tidigare studier (ibid.) har vi utvecklat ett antal frågeställningar som sedan diskuterats i fokusgrupper via Internet med studenter inom Nätuniversitetet. Fokusgrupper har valts eftersom metoden är ett bra komplement till enkätundersökningar för att tolka och fördjupa resultatet (Kreuger & Casey, 2000; Wibeck, 2000). Vi valde att genomföra fokusgrupperna via Internet eftersom studenterna inom Nätuniversitetet är en mycket geografiskt spridd grupp (Mårald & Westerberg, 2005a) samt att de valt en studieform som är mer flexibel i tid och rum. Metoden är anpassad till deltagarnas studiemiljö.

Syftet med studien är att få en djupare förståelse för studenters upplevelser och erfarenheter av IT-stödd distansutbildning inom Nätuniversitetet. Några av de frågor vi sökt svar på är:

- Vilka är motiven till att studera på IT-stödda distansutbildningar/Nätuniversitetet?
- Hur fungerar studie- och lärandemiljön?
- Hur fungerar utbildningsstöden?
- Hur upplevs delaktigheten på kursen?
- Vad är värdet av kursen?

Syftet är även att utvärdera metoden, och se huruvida den lämpar sig för målgruppen. I rapporten förs därför en metoddiskussion kring att genomföra fokusgrupper via Internet. Erfarenheter av metoden diskuteras också i ett separat paper (Almqvist & Westerberg, 2005).

Stora delar av de resultat som framkommit bekräftar resultaten från de tidigare genomförda enkätstudierna. Däremot får man i den här studien vissa förklaringar till varför studenterna tycker som de gör och vilka erfarenheter de har. Studien ger även en tydlig bild av vad studenterna tycker fungerar och inte fungerar på IT-stödd distansutbildning.

Fokusgrupperna visar att studenternas främsta motiv till att läsa en distansutbildning inom Nätuniversitetet handlar om flexibiliteten. Motiven till att läsa den specifika kursen skiljer sig åt mellan olika individer men det främsta motivet är för att studenterna är intresserade av ämnet. Ytterligare motiv som framträtt i fokusgrupperna men inte i enkätstudierna är att: svenska studenter som tillfälligt eller permanent bor utomlands nyttjar möjligheten att läsa en distansutbildning inom Nätuniversitetet utan fysiska träffar; studenterna lockas av det breda utbudet av IT-stödda distanskurser; studenter som samtidigt söker arbete medvetet har valt en IT-stödd distansutbildning på grund av att de vill kunna slutföra kursen även om de får en anställning; det finns studenter som inte vill "leva som en student" längre utan föredrar en hemmiljö och självständigt lärande framför att studera på campus eller att det var lägre antagningskrav på distansutbildningen inom Nätuniversitetet än på motsvarande reguljära utbildning.

Flertalet av studenterna har en egen studiestrategi, strategierna skiljer sig emellertid mycket åt och speglar studenternas livssituation. Majoriteten av studenterna trivs med att studera i sin hemmiljö även om många uppger att de lätt distraheras av andra saker i hemmet.

Åtskilliga grupper anser att pedagogiken är undermålig på kurserna. De upplever stora brister i undervisningsformerna, framför allt kritiserar bristen på IT-stöd. En utbredd önskan är mer kontinuitet i upplägget av undervisningen. Grupparbeten på IT-

stödd distansutbildning kritiserades av flertalet studenter. Huvudparten av studenterna önskar fler fysiska kursträffar. Några studenter har tagit upp bristen på fysisk kontakt som en risk med IT-stödd distansutbildning. En fördel med undervisningsformen som kommer fram är att man inte blir avbruten när man diskuterar via nätet. Samt att man genom skrivandet lär sig att tänka efter och omformulera sina argument.

Det viktigaste utbildningsstödet för studenterna är att få feedback och vägledning av lärarna. Det är även lärarstödet som får mest kritik. Det studenterna framför allt saknar är engagemang och dialog från lärarna. Kamratstöd värdesätts av studenterna, såväl socialt som utbildningsmässigt och studenterna efterfrågar ett organiserat kamratstöd. Studenterna tycker att kursens hemsida och undervisningsplattformen är viktig och är i stort positiva till hur det har fungerat. Biblioteksstöd har flertalet av studenterna inte kommit i kontakt med och vet inte vad det innebär.

Studenternas allmänna åsikt är att det är viktigt och motiverande med delaktighet men de upplever att ambitionsnivån bland studenterna och studenternas behov av delaktighet varierar mycket och att det är främsta orsaken till de problem som uppstår vid grupparbeten, diskussioner etc. Avhopp är ett stort problem i flera grupper.

Det största värdet av kursen är för flera studenter flexibiliteten eftersom de annars inte skulle kunna studera över huvud taget. För dem är studieformen lika viktig som ämnet. Studenterna ser ett stort värde i att studieformen innebär ”tidseffektiv” inläring och att de lär sig arbeta självständigt, lär sig självdisciplin och att prioritera. Ett värde som kommit fram i den här studien men inte i enkätstudierna är värdet för de studenter som samtidigt söker arbete. För dem har kursen ett stort värde eftersom de ser det som ett värde i sig att vara studerande istället för arbetssökande vid en rekryteringssituation.

Värdet av den specifika kursen handlar för majoriteten av studenterna om personlig utveckling och ökade kunskaper inom ämnet, även om kursen samtidigt har ett värde för fortsatt utbildning, arbete eller för att kunna byta arbete.

Fokusgrupper via Internet lämpade sig väl för den här målgruppen och metoden har fungerat mycket bra rent tekniskt. Metoden innebar även att vi kunde samla deltagare som vi inte skulle ha kunnat rekrytera till en fysisk fokusgrupp. Det speciella med att använda fokusgrupper via Internet i den här studien är att studenterna valt en studieform som har mycket gemensamt med metoden; studenterna är vana vid diskussionsforum och studenterna kan styra över tid och rum. Om och hur metoden fungerat i ett annat sammanhang, är något som måste undersökas vidare.

Fördelar med metoden är: möjligheten att nå andra grupper (exempelvis geografiskt spridda); metoden är tid- och resursbesparande; status i gruppen och grupptryck påverkar inte diskussionen i någon större grad, alla deltagare kan uttrycka sina åsikter utan att bli avbrutna eller behöva konkurrera om utrymme; deltagarna kan själva välja en komfortabel miljö; det är möjligt att låta deltagarna vara anonyma

Begränsningar med metoden är: att samtalsledaren inte har uppsikt över deltagarna under diskussionen; deltagare som inte är vana vid att kommunicera skriftligt via Internet kan uppleva problem med metoden; missförstånd och oklarheter kan vara tidskrävande att reda ut; en synkron diskussion kan försvåras om deltagarna har långsam uppkoppling; kroppsspråket går inte att läsa av vilket kan leda till missuppfattningar och bortfall av viktig information.

INLEDNING

Den här delstudien är främst tänkt som ett komplement till de enkätstudier UCER genomfört hittills: IT-stödd distansutbildning inom medicin och vård, ht 2003 samt IT-stödd distansutbildning inom naturvetenskap och teknik, vt 2004 (Mårald & Westerberg 2004; 2005b). Vi ville med hjälp av en kvalitativ metod, fokusgrupper, undersöka om det finns ytterligare erfarenheter av villkoren och bedömningar av värdet/nyttan med att läsa en distansutbildning inom Nätuniversitetet än vad som kommit fram i dessa rapporter.

Med utgångspunkt i tidigare studier (ibid.) har vi utvecklat ett antal frågeställningar som diskuterats i fokusgrupper via Internet med studenter inom Nätuniversitetet. Fokusgrupper har valts eftersom metoden är ett bra komplement till enkätundersökningar för att tolka och fördjupa resultatet (Kreuger & Casey, 2000; Wibeck, 2000) samt för att validera enkätstudien. Skälet till att vi valde att genomföra fokusgrupperna via Internet är för att studenterna som läser en distansutbildning inom Nätuniversitetet är en mycket geografiskt spridd grupp (Mårald & Westerberg, 2005a) samt att de valt en studieform som är mer flexibel i tid och rum. Metoden är anpassad till deltagarnas studiemiljö.

I föreliggande rapport redovisas resultatet från sex fokusgrupper via Internet där totalt 22 studenter medverkat. Studenterna har utifrån fem olika frågeställningar diskuterat kring sina upplevelser av IT-stödd distansutbildning (bilaga 1).

Syftet med studien är att få en djupare förståelse för studenters upplevelser och erfarenheter av IT-stödda distansutbildningar inom Nätuniversitetet. Några av de frågor vi sökt svar på är:

- Vilka är motiven till att studera på IT-stödda distansutbildningar/Nätuniversitetet?
- Hur fungerar studie- och lärandemiljön?
- Hur fungerar utbildningsstöden?
- Hur upplevs delaktigheten på kursen?
- Vad är värdet av kursen?

Syftet är även att utvärdera metoden, och se huruvida den lämpar sig för målgruppen. Det vill säga en geografiskt spridd grupp som medvetet valt en flexibel studieform (både i tid och rum). I rapporten förs därför en metoddiskussion kring att genomföra fokusgrupper via Internet. Erfarenheter av metoden diskuteras också i ett separat papper (Almqvist & Westerberg, 2005).

Begrepp

För att särskilja olika studieformer i rapporten används begreppen *reguljär utbildning*, *traditionell distansutbildning* samt *distansutbildning inom Nätuniversitetet*. Reguljär utbildning används för den utbildning som bedrivs på campus. Traditionell distansutbildning används för all distansutbildning som ligger utanför Nätuniversitetet. Distansutbildning inom Nätuniversitetet är den distansutbildning som ges inom ramen för Nätuniversitetet.

Begreppet *undervisningsplattform* används som samlingsbegrepp för de olika kursplattformar (LMS) som används, exempelvis Ping Pong, Luvit, Blackboard, First Class, Classfronter etc.

Rapportens disposition

Rapporten inleds med en beskrivning av metoden. Först beskrivs urvalet och deltagarna. Därefter redovisas hur vi genomfört fokusgrupperna och analysen. I resultatdelen som kommer sedan redovisas de fem temana var och en för sig. Efter resultatdelen utvärderas metoden och erfarenheterna av ”fokusgrupper via Internet”. Slutligen ges en avslutande kommentar kring resultaten.

METOD

Fokusgrupper valdes eftersom metoden är ett bra komplement till enkätundersökningar för att tolka och fördjupa resultatet (Kreuger & Casey, 2000; Wibeck, 2000). Metoden är lämplig när man vill samla in kvalitativa data och när man vill studera attityder, värderingar och komplexa fenomen som uppstår i social interaktion. Interaktionen inom gruppen kan generera fler idéer och tankar än vad enskilda intervjuer skulle ha resulterat i (Kreuger & Casey, 2000). Normalt genomförs fokusgruppsintervjuer öga mot öga. Skälet till att vi valde att genomföra fokusgrupperna via Internet är för att studenterna som läser en distansutbildning inom Nätuniversitetet är en mycket geografiskt spridd grupp (Mårald & Westerberg, 2005a) samt att de valt en studieform som är mer flexibel i tid och rum. Metoden är anpassad till deltagarnas studiemiljö.

Urval

Första urvalskriteriet för vilka studenter som skulle ingå i studien var att de läste en kurs som registrerats i Myndigheten för Sveriges nätuniversitets juridiska databas¹. Därefter grundades valet av kurser på att de ämnesområden² som undersöks i enkätstudierna (Mårald & Westerberg 2004; 2005b) skulle ingå, på att olika lärosäten skulle företrädas samt på att kursen skulle pågå vid intervjutillfället och att den skulle ha pågått en tid innan för att studenterna skulle ha kunnat bilda sig en uppfattning om hur det är att läsa en IT-stödd distansutbildning. Av denna anledning valde vi endast ut kurser som omfattade minst 15 poäng. Antalet kurser som uppfyllde våra kriterier var relativt begränsat eftersom majoriteten av nätuniversitetskurserna är fem- eller tiopoängskurser (Jonsson, 2003; Mårald & Westerberg, 2005b). Dessutom skulle de studenter som medverkade ha viss erfarenhet av nätbaserade diskussionsforum för att minska eventuella hinder med att utföra fokusgrupperna via Internet (Chase & Alvarez, 2000).

De kurser som överensstämde med ovanstående kriterier valdes ut och sedan kontaktades de kursansvariga. Av de kursansvariga fick vi tillgång till kurslistor med de registrerade studenternas e-postadresser. Därefter skickades en förfrågan om att medverka i fokusgruppsintervjun ut till alla studenter på kurserna. Deltagandet blev på så sätt helt frivilligt³. För att underlätta rekryteringen erbjöd vi studenterna biobiljetter som ersättning efter medverkan. I de fall då fler än fem studenter var intresserade av att medverka valdes de fem studenter som svarat först.

Ungefär 30 kurser behövde kontaktas för att rekrytera fokusgrupperna. Problemen med att rekrytera berodde dels på att antalet deltagare på kurserna var färre än fem och dels på att vi inte fick svar från tre intresserade studenter. Störst problem hade vi inom området medicin/vård, dels var många av kurserna inom detta område påbyggnadskurser och smala kurser vilket gjorde att antalet kursdeltagare från början var få. Dessutom var intresset från studenterna mindre på dessa kurser än inom andra områden. Detta är anledningen till varför vi endast kunnat genomföra en fokusgrupp

¹ Myndigheten för Sveriges nätuniversitet, databas 050124

² Ämnesområdena är: naturvetenskap/teknik, samhällsvetenskap/juridik och medicin/vård.

³ Att deltagandet är frivilligt kan påverka resultaten eftersom de studenter som visat sitt intresse med stor sannolikhet är de mest aktiva och engagerade.

inom området medicin/vård vilket bör beaktas när skillnader mellan de olika ämnesområdena diskuteras.

Deltagare

Sammanlagt genomfördes sex fokusgrupper med 2–5 studenter⁴ i varje grupp. Alla grupperna studerar vid olika lärosäten, fem av grupperna läser en 20 poängs A-kurs, en av grupperna läser ett 120 poängs program. Tre av grupperna påbörjade kursen i september 2004 och tre av grupperna påbörjade kurserna/programmet i januari 2005.

Av de 22 studenter som deltog i studien var majoriteten kvinnor, se tabell 1. Studenternas ålder var relativt jämt fördelad mellan 20 och 50 år. Ingen student var under 20 år och ingen student var över 50 år. Kön- och åldersfördelning stämmer relativt väl överens med Mårald och Westerbergs kartläggning över Nätuniversitetsstudenterna ht 2003⁵ och också med material från SCB över Nätuniversitetets studentpopulation ht 2003 även om de siffrorna ger en något annorlunda bild⁶. Flertalet av studenterna levde med sambo utan barn. Studenternas huvudsakliga sysselsättning varierade. Flera av dem som angav att de var arbetssökande hade studerat under hela den tid de sökt arbete och flera av dem som angav att de var studerande sökte samtidigt arbete men alla angav en av sysselsättningarna som deras huvudsakliga. Studenternas tidigare studieerfarenhet varierade, men flertalet hade stor studieerfarenhet. Tidigare erfarenhet av IT-stödd distansutbildning hade en tredjedel av studenterna. I bilaga 2 beskrivs grupperna och studenterna utförligt.

Tabell 1. Deltagande studenter i studien (n=22)

Kön	Kvinnor	Män		
	16	6		
Ålder	20-30 år	31-50 år		
	11	11		
Civilstånd	Sambo/gift utan barn	Sambo/gift med barn	Ensamstående med barn	Ensamstående
	12	6	1	3
Huvudsaklig sysselsättning innan kursstart	Förvärvsarbete	Arbetssökande	Studerande	
	8	8	6	
Tidigare studieerfarenhet	0 p	30-60 p	120-200 p	Över 200 p
	5	5	9	3
Tidigare erfarenhet av IT-stödd distansutbildning	Ja	Nej		
	8	14		

⁴ Anledningen till att en fokusgrupp genomfördes med endast två deltagare beror på att en av studenterna aldrig dök upp i forumet.

⁵ Mårald & Westerberg (2005), Vilka var de? Nätuniversitetets studenter ht 2003. Studien visade att 65 % var kvinnor och 35 % var män, 48 % var 20-34 år, 47 % var 35-54 år och 5 % var äldre än 54 år eller mer.

⁶ Material från Statistiska Centralbyrån (SCB), Studenter vid högskolor och universitet ht 2003. Ser man till hela Nätuniversitetets studentpopulation så var 62 % kvinnor och 38 % män, 20 % var under 25 år, 40 % var 25-34 år, 20 % var 35-44 år och 20 % var äldre än 44 år.

Genomförande

Fem olika teman formulerades som skulle diskuteras i fokusgrupperna.

1. Motiv och förväntningar
2. Lärandemiljö och undervisningsformer
3. Utbildningsstöd
4. Delaktighet och ansvar
5. Värdet – nyttan av studierna

Temana växte fram med utgångspunkt i enkätstudien ”IT-stödd distansutbildning inom medicin och vård, ht 2003 – ur studenternas perspektiv” (Mårald & Westerberg, 2004). Temana diskuterades med referensgruppen till utvärderingen och Nätuniversitetets ”studentpanel”⁷ fick läsa och kommentera frågorna innan fokusgrupperna påbörjades.

Huvudfrågorna var halvstrukturerade, vilket betyder att till varje tema fanns frågor som utvärderarna i förväg bestämt skulle täckas in, men i övrigt fanns utrymme för studenterna att ta upp och diskutera dessa teman och frågor som de önskade. I bilaga 1 redovisas de frågor som ställdes i anslutning till temana.

Studenterna fick, via e-post, några dagar före intervjuerna, information om vilka teman som skulle diskuteras. Det innebar att studenterna var förberedda och hade hunnit tänka igenom sina egna erfarenheter och åsikter innan diskussionen startade. I diskussionsforumet gavs sedan alla frågor på en gång.

Det diskussionsforum som användes hör till Ping Pongs undervisningsplattform vilken i första hand designats för nätbaserade kurser. Vi anpassade dock plattformen så att inga andra funktioner än diskussionsforumet var tillgängligt. Studenterna kom direkt in i diskussionsforumet efter att de loggat in med sina personliga användaruppgifter. Det enda som krävdes av studenterna för att kunna delta i forumet var en webbläsare (Internet Explorer eller Netscape).

Förutom de studenter som var inbjudna medverkade två samtalsledare. Samtalsledarna ansvarade för att leda in diskussionen på de olika temaområdena men skulle samtidigt inta en så tillbakadragen roll som möjligt och ge utrymme åt deltagarna att samtala.

Trots metodens möjlighet att låta studenterna vara anonyma genom att ge dem ett fiktivt användarnamn valde vi att ge dem deras rätta namn. Anledningen till det är dels för att vi inte bedömde ämnet som särskilt känsligt och dels för att studenterna i viss mån redan kände varandra och att de därmed ändå skulle kunna lista ut vem som låg bakom ett fiktivt användarnamn. Vi upplyste emellertid gruppen om att inga andra än deltagarna och samtalsledarna skulle kunna läsa diskussionen och att resultaten skulle avidentifieras i rapporten.

Webbdiskussionerna pågick under olika lång tid, se tabell 2. I den första fokusgruppen var diskussionen enbart asynkron, i den andra fokusgruppen var diskussionen enbart synkron och i resterande fyra fokusgrupper var diskussionen både synkron och asynkron. Synkront innebär att deltagarna och samtalsledarna var inne i forumet samtidigt, asynkront innebär att studenterna var inne i forumet på den tid som passade dem samt att samtalsledarna var inne till och från under den perioden.

⁷ Nätuniversitetets studentpanel består av en blandad grupp studenter som läser IT-stödda distanskurser/utbildningar vid Nätuniversitetet.

Tabell 2. Genomförande av diskussionsgrupperna

Grupper	Genomförande
Grupp 1	Asynkront forum i 24 timmar
Grupp 2	Synkront forum i 3 timmar
Grupp 3	Synkront forum i 2 timmar, asynkront forum i 22 timmar

Analys

Direkt efter fokusgrupperna diskuterade och summerade samtalsledarna tillsammans intrycken av diskussionerna. Hela webbdiskussionen kopierades över till wordformat för vidare analys. Efter kopiering har materialet kodats, så kallad etikettering, och delats upp i olika ämnen som sedan sammanförts till de övergripande teman som diskuterades under intervjuerna. En horisontell innehållsanalys har använts. Det innebär att ämnen som kommer igen i alla grupper redovisas. Denna metod är lämplig när man har flera liknande grupper som diskuterar kring samma teman (Wibeck, 2000). Skillnader och likheter mellan olika ämnesområden, grupper och individer har analyserats.

Det är viktigt att betona att syftet med studien inte är att dra generella, statistiskt underbyggda slutsatser om hela grupper/populationer utan att få en kompletterande och fördjupad bild av nätstudentens villkor och värdet/nyttan med Nätuniversitetet för olika studenter.

RESULTAT

Resultatredovisningen är strukturerad utifrån de olika teman som diskuterades i fokusgrupperna. Temana glider ofta in i varandra vilket innebär att vissa ämnen återkommer under flera teman men med olika infallsvinkel. Åtskilliga av de upplevelser och åsikter som kom fram var gemensamma för alla grupper även om diskussionerna i de olika grupperna skiljer sig åt så till vida att ämnen som i vissa grupper diskuterades flitigt knappt berördes i andra grupper samt att vissa grupper diskuterade kring betydligt fler aspekter än andra grupper. Eftersom stor del av resultaten återkom oavsett ämnesområde eller kurs har vi valt att redovisas samtliga gruppers resultat gemensamt.

Motiv och förväntningar innan kursstart

Motiv

Studenternas motiv till att läsa en distansutbildning inom Nätuniversitetet handlar i stor utsträckning om flexibiliteten. Orsakerna till varför flexibilitet är viktigt varierar och för många är det flera anledningar som spelar in. Det som återkommer är att studenterna ofta kombinerar studierna med förvärvsarbete och familj. För dessa studenter har även studietakten betydelse, att kunna studera på halvfart var för vissa studenter ett krav. Ett motiv är också att studenterna inte vill flytta från den ort där de bor, alternativt att de vill kunna flytta om exempelvis sambon får ett arbete på en annan ort.

”Med livserfarenhet i bagaget så kan jag konstatera att fördelarna med IT-stödd kurs handlar om ett bredare utbud att välja på är möjligt. Man kan välja att studera på kvällar när arbetet är klart, umgänge med familjen har hunnits med och du kan planera efter eventuella affärsresor o liknande.” (Grupp 2, Student 1)

Motiven till att läsa den specifika kursen skiljde sig åt mellan olika individer. Flera studenter behövde kursen för fortsatta studier, andra för att klara sina nuvarande arbetsuppgifter bättre eller för att på sikt kunna byta arbete, ett stort antal läste kursen främst för sin egen personliga utveckling och för att de var intresserade av ämnet. Det här är vanligt förekommande motiv som framkommit i tidigare genomförda enkätstudier (Mårald & Westerberg, 2004; 2005b; Westerberg & Mårald, 2004). En skillnad som uppmärksammas är att studenterna som läser en kurs inom naturvetenskap/teknik i högre utsträckning än inom de andra ämnesområdena gör det för att klara av sina nuvarande arbetsuppgifter bättre.

Ytterligare motiv som framträtt i fokusgrupperna men som inte lika tydligt visat sig i enkätstudierna, delvis för att enkäten inte täckte in alla motiv, är följande:

Svenska studenter som tillfälligt eller permanent bor utomlands nyttjar möjligheten att läsa en distansutbildning inom Nätuniversitetet utan fysiska träffar. Skälen till att de väljer svenska kurser är flera, exempelvis för att de ska kunna tillgodoräkna sig poängen, att de vill få det svenska perspektivet samt att utbildningen är gratis.

”Jag reste utomlands den terminen men ville fortfarande ha något att göra vilket gjorde att den distanskursen var idealisk för min situation då.” (Grupp 1, Student 3)

”Jag jobbar halva året i Mellan Östern och bor själv nu i Nederländerna så att läsa på distans blir ända möjligheten. Många undrar varför jag inte läser här nere i Leiden, men saken är att vi i Sverige ska vara otroligt tacksamma för att vi har GRATIS utbildning. Jag kan inte betala här helt enkelt, en annan aspekt är att jag vill lära mig mer om det svenska samhället.”
(Grupp 1, Student 1)

Stor andel av studenterna i den här studien läser en distansutbildning inom Nätuniversitetet samtidigt som de söker arbete. Flertalet av dem är mellan 20 och 30 år och har redan en akademisk examen. Motivet för dem till att över huvud taget studera är för att få studiemedel samt för att det ser bättre ut att vara studerande än att vara arbetsökande. Den studentgruppen återfinns även inom reguljära utbildningar (Mårald & Westerberg, 2005a) men den här studien visar att studenterna medvetet valt en IT-stödd distansutbildning på grund av att de vill kunna slutföra kursen även om de får en anställning.

”Även om kursen passar in i min kompetens eller vad man ska säga så är den nödvändigt ont för att få pengar. ... Och då är det ganska skönt att veta att man kan ta sin dator under armen och flytta om man skulle få jobb, och ändå kunna slutföra kursen. Det hade man inte kunnat göra om det inte var en distanskurs.” (Grupp 3, Student 1)

Ett motiv som förs fram av studenter över 30 år eller studenter som redan läst en reguljär utbildning är att de inte vill ”leva som en student” längre utan föredrar en hemmiljö och självständigt lärande framför att studera på campus. En student uttrycker det med att reguljära utbildningar endast anpassats för ”ungdomar i 20-årsåldern”.

En av studenterna nämner också motivet att hon ville pröva hur det var att studera på distans utan fysiska träffar. Hon såg studieformen i sig som en erfarenhet.

”... Dessutom var det intressant att testa att studera helt via distans. Jag har läst distanskurser tidigare men aldrig helt utan fysiska möten varför det var intressant att gå ett steg till. Dessutom var det ett test av min förmåga till självdisciplin.” (Grupp 3, Student 2)

Ännu ett motiv är att det breda utbudet av IT-stödda distanskurser lockar studenterna, även om de har möjlighet att läsa en reguljär- eller en traditionell distansutbildning vid ett lärosäte som ligger geografiskt nära.

”Dessutom har distansutbildningen fördelen att man inte bara hör EN lära utan man kommer på olika högskolor i kontakt med olika inriktningar bland samma ämne (lärande har ju en benägenhet att inte titta så långt ut ur den egna ”forskningsbubblan”). En fördel till, som jag ser är att jag kan välja de kurserna inom mitt ämne som verkar vara intressant för min senare inriktning och inte är tvungen att läsa bara just de kurserna som en högskola där jag är inskriven erbjuder.” (Grupp 4, Student 2)

Några studenter angav att det var lägre antagningskrav på distansutbildningen inom Nätuniversitetet än på motsvarande reguljära utbildning. För dem var en distansutbildning inom Nätuniversitetet ett andrahandsval. De studenter som var högskolenybörjare sa i högre utsträckning än övriga att utbildningsformen inte hade någon

betydelse. För dem var motivet att läsa en IT-stödd distansutbildning av annan karaktär, såsom att utbildningen inte gavs i någon annan form eller att intagningen var lägre.

Förväntningar

Studenternas förväntningar innan kursstart handlade främst om IT-stödet och att kursen skulle vara flexibel utan krav på fysiska träffar eller tidsstyrda aktiviteter.

Flera av studenterna hade förväntat sig ett utvecklat IT-stöd på kurserna med åtskilliga olika pedagogiska hjälpmedel och undervisningsformer. Dessa förväntningar har oftast inte uppfyllts, studenterna är besvikna på hur utbildningsplattformen fungerat och bristen på nyttjande av teknikens möjligheter.

”Mina förväntningar har inte riktigt uppfyllts. Jag hade förväntat mig mer av läraren och de tekniska hjälpmedel som finns. Jag trodde att jag skulle kunna ta in info på något annat sätt än att läsa i boken/böckerna. Tex via lärarledda diskussioner på Blackboard, lärarledda föreläsning via Blackboard mm. ... Lärarna borde också aktivera sig mer om de är intresserade av att utveckla sina kurser, som det är nu är det jävligt lättförtjänta pengar. Tekniken är inte en flaskhals, pedagogiken borde inte heller vara det så varför drar de sig i praktiken undan?” (Grupp 4, Student 4)

Studenter hade även förväntat sig högre aktivitet på undervisningsplattformen, både från lärarna och från kurskamraterna. Kommunikationen via nätet har för flera av studenterna varit en besvikelse.

”... jag hade nog också förväntningen av mer kontakt med mina studiekamrater (t ex i studiegruppen) och då är jag ju besviken. ...eftersom man har ingenting att göra med varandra. Åtminstone i min grupp känns det t o m att man in inte VILL ha med varandra att göra och det är, tycker jag, synd.” (Grupp 4, Student 2)

Det kommer fram att studenterna haft höga förväntningar på både flexibilitet och kvalitet. De förväntar sig hög kvalitet vad gäller innehåll, pedagogik, aktivitet på undervisningsplattformen och feedback från lärare. Samtidigt kräver de förståelse för att de själva inte kan hålla deadlines och medverka i tidsstyrda aktiviteter eftersom de har flera åtaganden vid sidan om studierna. Detta gäller företrädesvis studenter som är över 30 år.

”Jag saknade även vissa lärares förståelse att vi (som inte längre hör till de unga studenterna som kan avsätta 100% på studier) kan ha svårt att hålla deadlines. I mitt fall måste jag prioritera tonårsbarn, uppbyggnad av eget företag och mycket annat som hör till ”vuxenlivet” framför studierna.” (Grupp 2, Student 2)

Majoriteten av studenterna tycker dock att deras förväntningar på flexibilitet har uppfyllts. För vissa till och med över förväntan, de är de studenter som inte vill ha någon form av tid- eller rumsstyrda aktiviteter. De är främst i en fokusgrupp som studenterna uttryckt sitt missnöje eftersom de tvingats närvara vid en fysisk registreringsträff trots att informationen om kursen angav att den var helt utan fysiska träffar. Att utbildningarna inte alltid är så flexibla i tid och rum som studenterna förväntat sig är något som tidigare studier vid UCER visat (Mårald & Westerberg, 2004; Jonsson, 2003).

Sammanfattningsvis visar fokusgrupperna att studenternas främsta motiv till att läsa en distansutbildning inom Nätuniversitetet handlar om flexibiliteten. Motiven till att läsa den specifika kursen skiljer sig åt mellan olika individer men det främsta motivet är att studenterna är intresserade av ämnet. Ytterligare motiv som framträtt i fokusgrupperna men inte i enkätstudierna är att: svenska studenter som tillfälligt eller permanent bor utomlands nyttjar möjligheten att läsa en distansutbildning inom Nätuniversitetet utan fysiska träffar; studenterna lockas av det breda utbudet av IT-stödda distanskurser; studenter som samtidigt söker arbete medvetet har valt en IT-stödd distansutbildning på grund av att de vill kunna slutföra kursen även om de får en anställning; det finns studenter som inte vill "leva som en student" längre utan föredrar en hemmiljö och självständigt lärande framför att studera på campus; det var lägre antagningskrav på distansutbildningen inom Nätuniversitetet än på motsvarande reguljära utbildning eller att utbildningen inte gavs i någon annan form. Studenternas förväntningar innan kursstart handlade främst om IT-stödet och att kursen skulle vara flexibel utan krav på fysiska träffar eller tidsstyrda aktiviteter. Studenternas förväntan på ett utvecklat IT-stöd har som regel inte uppfyllts.

Lärandemiljö och undervisningsformer

Studiestrategi

Flertalet av studenterna har en egen studiestrategi för när och hur mycket de ska studera. Strategierna skiljer sig emellertid mycket åt och speglar studenternas livssituation. De som även förvärvsarbetar och har familj studerar exempelvis på kvällarna när barnen sover eller har andra aktiviteter. Studenter som studerar på heltid läser då övriga familjemedlemmar arbetar och är i skolan etc.

Flera av studenterna sätter upp egna "veckomål" eller liknande. Det flesta säger att de lyckas uppnå sina mål men att det kräver självdisciplin. Några av studenterna (främst studenter över 30 år), anger att de har svårt att sätta stopp och vara nöjda. De behöver mål för att med gott samvete kunna ägna sig åt annat trots att studierna alltid finns "tillgängliga".

"Jag tror att jag lägger ner mer tid än jag skulle ha gjort om kursen inte hade varit nätbaserad. Den är så att säga mer tillgänglig, är alltid där. ... man kan gå in mitt i natten om man så vill" (Grupp 1, Student 5)

Flera uppger också att de har förändrat sin studiestrategi under kursen gång. Vissa planerar mer och andra planerar mindre en bit in i kursen än vad de gjorde vid kursens start. Det finns även de studenter som uppger att de inte har någon studiestrategi. De studerar när det finns tid över eller när "andan faller på". Detta innebär att studenterna gör mycket i sista minuten vilket de själva inte är nöjda med.

Ett problem som flera studenter upplever, både de med och utan studiestrategi, är att de vill kunna planera mer i förväg men att informationen och framförhållningen från kursansvariga är för dålig så att de inte har möjlighet till detta. Det är främst de äldre

studenterna (över 30 år) som uppger detta. Andra studier har också visat att vuxen-studerande har extra stort behov av information som ger en god överblick över kursen (Wännman Toresson & Östlund, 2002). På en av kurserna uppger studenterna emellertid att planerandet av studierna har fungerat bra. Där har läraren påpekat att det krävs planering samt lagt ut dokument med ”tips och mål” och tydliga instruktioner inför examinationerna.

Studiemiljö

Majoriteten av studenterna trivs med att studera i sin hemmiljö även om flera tycker det är svårt att inte låta sig distraheras av andra saker i hemmet. Hur studenterna tacklade detta var något som diskuterades livligt i flera grupper. Det handlade till stor del om vem som tog ansvar för vad i hemmet samt huruvida studenterna kunde stå ut med att det var ostädat eller inte. De studenter som har barn hemma, framförallt männen säger att de ofta åker till närmaste bibliotek eller lärosäte/lärcentra för att kunna studera ostört. Kvinnor med barn nämner istället att de uppskattar möjligheten att kunna studera och samtidigt vara nära barnen.

”Jag njuter av att sitta hemma med mina böcker i stället för att vara tvungen att åka till något bibliotek eller seminarium mm. ... Jag brukar sätta upp ett slags ”veckomål”, alltså vilka kapitel mm jag ska bearbeta under en vecka. Jag hinner inte alltid med hela högen men det går att upparbeta allting så småningom.” (Grupp 4, Student 2)

”Jag läser också alltid hemma. Detta tycker jag ibland kan kännas väldigt stressande eftersom jag ser och vet allt annat runt omkring i hemmet som kan behöva göras. Men jag har satt i princip att studera på förmiddagarna då övriga familjen är på skola och arbete. ... jag hinner med både städa och skolarbetet. Men jag skulle inte hinna med att arbeta, studera och hålla ordning.” (Grupp 3, Student 4)

Undervisningsformer

Åtskilliga grupper anser att pedagogiken är undermålig på kurserna. De upplever stora brister i undervisningsformerna, i första hand tycker de att de tekniska möjligheter som finns inte utnyttjas. Flera studenter tycker att det verkar som om lärarna använt sig av en reguljär kurs och enbart lagt ut dess dokument på undervisningsplattformen utan att anpassa pedagogiken efter studieformen. Studenterna är i hög grad medvetna om att det finns olika former av IT-stöd och har ofta egen erfarenhet av IT-stödda distanskurser som varit bättre på att utnyttja tekniken eller hänvisar till bekanta som gått en kurs med bättre IT-stöd. Det är främst studenter över 30 år som kritiserar den dåliga tillämpningen av tekniken. Det överensstämmer med andra studier som visar att vuxna studenter ställer högre krav på undervisningen och har en tydligare bild av vad som är god pedagogik (Grepperud et al., 2004).

”Dessvärre får jag känslan av att man tagit en existerande lokal kurs minus föreläsningar och lagt ut befintligt material (OH, PPT, m.m) på Blackboard för att ge intryck av en genomtänkt distansutbildning. Men detta är inte en genomtänkt distansutbildning, material och upplägg bygger på salsundervisning.” (Grupp 4, Student 5)

Studenterna saknar ett komplement som ersätter frånvaron av fysiska träffar, föreläsningar och diskussioner. Att studenterna efterfrågar fler föreläsningar antingen fysiskt eller via nätet är något som andra studier av IT-stödd distansutbildning också visat (Nordström & Englund, 2004).

”Enligt kursinfon ska kursen *X-distans* innehålla föreläsningar. Enligt den utvärdering som finns utlagd över förra terminen så får just föreläsningar/föreläsningen mycket beröm. När jag pratade med läraren visade det sig att de hade haft en föreläsning förra omgången ”då en tjej tyckte att det var svårt att förstå” men någon sådan föreläsning sker inte denna termin. Jag säger inte att man ska ha en föreläsning i *X-lärosäte* dit alla måste åka men varför inte använda den teknik som finns till hands, t ex använda telemöte där man är uppkopplad via telefon och ser OH-bilder samtidigt eller kunna ladda ned tidigare föreläsning från Internet och titta i datorn.” (Grupp 4, Student 4)

Flera av studenterna önskar mer kontinuitet i upplägget av undervisningen. Både de studenter som har en studiestrategi och de utan önskar fler deadlines och uppgifter som ska redovisas under kursens gång. Studenterna vill ha ett upplägg som underlättar studierna, så att det inte går att skjuta upp allt till sluttentamen.

”Jag har löpande gjort arbetsuppgifter av praktisk karaktär. Läsandet och skrivandet av uppsatser är betydligt svårare att få inspiration till när man inte har mer än en deadline. Har oftast koncentrerats till veckan före. ... Jag tror att det måste till fysiska träffar och fler deadlines på vägen. Vi är ju av naturen lata.....” (Grupp 2, Student 1)

En fördel med undervisningsformen som en av studenterna tar upp är att hon inte blir avbruten då hon diskuterar via nätet. Samt att hon genom skrivandet lär sig att tänka efter och omformulera sina argument.

”Skillnaden med en distanskurs är att man inte kan avbryta. Man kan göra inlägg, men man låter ändå en annan individ prata till punkt. Dessutom tror jag att man vågar skriva ner sina åsikter utan att bli rädd för att bli upphängd (tänker närmast på att jag troligen inte skulle öppet diskutera diktaturens fördelar då omgivningen hade avbrutit mig och kommit med invändningar innan jag kommit till poängen).” (Grupp 1, Student 1)

Grupparbeten på IT-stödd distansutbildning kritiserades i stort sätt av alla de studenter som läst kurser där grupparbeten förekommit. Studenterna hade dåliga erfarenheter av hur grupparbeten fungerade och samordnades. Två av studenterna hade tagit på sig ansvaret att vara sammankallande för sina grupper och båda upplevde att de tvingats göra stor del av arbetet själva.

”... Det var svårt att nå deltagarna, eftersom alla väldigt sällan hade möjlighet att koppla upp sig samtidigt och på det sättet missade vi den viktiga dialogen. Ofta hade vi kommit överens om en viss tid, då alla skulle vara inne på ”Ping Pong”, men det fungerade inte. Istället blev det så att uppgifterna delades upp inom gruppen och sammanställdes av en person.” (Grupp 2, Student 2)

Några få studenter sa att trots problem med ”logistiken” så var grupparbeten positivt eftersom det ökade aktiviteten på undervisningsplattformen och var motiverande. Intressant att notera är att de studenter som inte haft grupparbeten på sina kurser upplevde det som en stor brist. Det tyder på att det inte är grupparbetena i sig som är negativt för studenterna utan upplägget och hur de genomförs.

Att det ställs höga krav om man ska utforma grupparbeten som fungerar på nätet är något som flera studier kommit fram till (Eklöf et al. 2002, Dafgård, 2002). Förutom svårigheten med att få ett likvärdigt deltagande ökar risken för missförstånd och kommunikationsproblem när man inte träffas och kan läsa av ansiktsuttryck, tonfall etc. En av distanslärares uppgifter är därför att skapa en studiesituation som möjliggör interaktion mellan studenterna genom styrning, en tydlig struktur och att gruppkommunikationen ges en meningsfull roll i studierna (Wännman Toresson & Östlund, 2002).

”Stöd från studiekamrater fick man mest under grupparbetet. För mig var nog grupparbetet bra eftersom det gjorde att man var tvungen att vara på forumet mycket och hänga med i vad som hände. Innan slog det ju bara tillbaka på en själv om man missade en uppgift. Det blev också mer motiverande att arbeta i grupp. Ibland kan det ju kännas lite ensamt att plugga på distans :)” (Grupp 1, Student 2)

Huvudparten av studenterna önskar fler fysiska kursträffar för att hålla studiemotivationen uppe. I enkätstudierna (Mårald & Westerberg 2004; 2005b) var det inom naturvetenskap/teknik endast 20 procent som tillmätte fysiska kursträffar stor betydelse, inom medicin/vård var motsvarande siffra 45 procent. Att studenterna i den här studien var positivare kan delvis förklaras med att kurserna är långa, minst 20 poäng, och att fysiska kursträffar därmed blir viktigare, samt av att de studenter som deltagit i studien var positivt inställda till studieformen. Intressant är att det främst är på de kurser som redan har fysiska träffar som studenterna efterfrågar fler träffar. På kurser helt utan fysiska träffar ses det av flera studenter som mycket positivt att inte behöva åka på obligatoriska träffar, detta resultat kom också fram i enkätstudien (Mårald & Westerberg, 2004). De studenter som läser på helfart samt studenter utan tidigare studieerfarenhet tillmäter de fysiska sammankomsterna ett större värde än andra studenter, flera av studenterna utan tidigare studieerfarenhet säger att de föredrar att ställa frågor ”öga mot öga”, samma resultat framkom i enkätstudien (ibid.).

”Det är svårt att fråga frågor över mailen, men de gånger jag har gjort det har jag fått svar fort. Men det är ju synd att man förlorar så mycket av den personliga kontakten när man går distansutbildning.” (Grupp 6, Student 2)

Flera studenter lovordar de lärcentra som de bland annat nyttjar vid tentamen. På lärcentra får de även hjälp och stöd ifall de behöver. Det var emellertid endast två av fokusgrupperna som hade tillgång till lärcentra.

”Jag läser samma kurs som en arbetskamrat. Vi har tentat på lärcenter här i *X-stad* eftersom det inte alltid är tentor på campus samma tider. Lärcenter är nåt jag inte visste fanns innan jag började. Fantastiskt ställe, trevliga och hjälpsamma på alla sätt å vis! (Grupp 5, Student 3)

Några studenter har tagit upp bristen på fysisk kontakt som en risk med IT-stödd distansutbildning – speciellt om man endast studerar i den formen. Det är studenter med tidigare erfarenhet av reguljär utbildning som anser detta.

”... det som går förlorat är det sociala som finns när man går på skola. Man blir ju inte riktigt vän med folk via distansutbildningar det finns inte tid för sånt.. det blir man på skolan. Man blir vän med folk och gör annat förutom att studera tillsammans.. Min rädsla är att man skapar socialt skygga människor om alla skolor skulle tillämpa sina kurser på distans. ... Jag hade gärna velat se en kurs i framtiden som är på distans men som kräver praktik och på så sätt ställer krav på eleven att ta kontakt med en skola t.ex. och jobba som vikarie för att omsätta teorin i praktiken.” (Grupp 3, Student 3)

”Det är väl det enda jag saknar. Hade varit kul att ta en fika med dom i gruppen. För dem som har svårt för att redovisa är distans både bra och dåligt. Bra eftersom det inte är lika stressigt psykiskt men dumt eftersom träning är nog det enda sättet att komma över problemet.” (Grupp 3, Student 2)

Rädslan för att distansutbildning inte ska ge tillräcklig träning i gruppdynamik och social förmåga kommer även fram i Björn Forsbergs studie av arbetsgivares attityder till distansutbildning (Forsberg, 2005).

En skillnad som vi kunnat se mellan de olika ämnesområdena är att studenterna som läser en kurs inom naturvetenskap/teknik är nöjdare med undervisningsformerna, lärarnas engagemang och undervisningsplattformens funktion. Det har inte heller lika höga krav på att diskussionsforum etc. ska fungera. Detta kan eventuellt förklaras av kursens natur, och hur stort behovet av diskussioner är inom de olika ämnena.

Information

Studenternas upplevelser av informationen på kurserna varierar i de olika grupperna. Studenterna säger även att det är stor variation mellan olika delkurser. I vissa grupper och på vissa delkurser tycker studenterna att informationen varit fullt tillräcklig men informationen får även en del kritik. Studenterna önskar mer samordning av lärarna kring hur och var de lägger ut information. På vissa kurser har viss information skickats ut via e-post, annan skickas ut med brev etc. Om all information istället gavs via undervisningsplattformen skulle det bli tydligare och dessutom skulle aktiviteten på plattformen öka tror några av studenterna. Att studenterna tycker det är viktigt med ett tydligt system för informationen har även kommit fram i andra utvärderingar av IT-stödd distansutbildning (Nordström & Englund, 2004). Flera studenter saknar även information om vem de ska vända sig till med olika frågor.

Det är i högre grad studenter utan tidigare studieerfarenhet som upplever problem med att förstå vilka krav som ställs på dem. Det kan vara viktigt att ha i åtanke eftersom högskolenybörjare är en viktig målgrupp för Nätuniversitetet. Bakom Nätuniversitetets etablerande ligger bland annat en ambition att locka nya grupper till högre utbildning. Höstterminen 2003 var 16 procent av de studenter som enbart studerade inom Nätuniversitetet högskolenybörjare (Mårald & Westerberg, 2005a).

”Jag trodde att studierna skulle vara upplagda på ett annat sätt. Nu kommer allt på en gång. Det är svårt att ta in allt, allt bara snurrar. Jag trodde nog att det skulle vara lättare. Men det beror ju på hur de lägger upp kursen.... Jag trodde att det skulle bli lättare att plugga in saker. Nu har vi föreläsning efter föreläsning så man hinner i stort sett inte göra uppgifterna till. Allt blir bara rörigt. Jag trodde att de skulle gå igenom en sak och sen fick man lite tid på sig att lära sig det.” (Grupp 6, Student 2)

Ett problem som kan uppstå för de studenter som läser flera fristående kurser parallellt är att inlämningsuppgifter och tentamen i de olika kurserna infaller samtidigt. För dem är behovet av information ännu viktigare så att de kan planera studierna tidsmässigt. Det är främst studenter som läser flera kurser parallellt som uppger att de halkat efter i kursen eller haft svårt att hinna lämna in alla uppgifter i tid. Det är väldigt få som anger att de inte hunnit med kursen på grund av arbets- eller familjeskäl.

”... Vissa kurser har varit dåliga med att sätta ut när tenta osv är och helt plötsligt så har man 5 dagar tenta men man själv har prickat in just dessa 5 dagar med annat. Sedan kan det ju krocka med andra saker. Just 22 mars verkar vara ett populärt datum ty idag/igår har jag lämnat in inte mindre än 3 tentor och då var jag tvungen att avstå en omtenta.” (Grupp 1, Student 1)

Sammanfattningsvis visar fokusgrupperna att flertalet av studenterna har en egen studiestrategi, strategierna skiljer sig emellertid mycket åt och speglar studenternas livssituation. Majoriteten av studenterna trivs med att studera i sin hemmiljö även om många uppger att de lätt distraheras av andra saker i hemmet. Åtskilliga grupper anser att pedagogiken är undermålig på kurserna. De upplever stora brister i undervisningsformerna, framför allt kritiseras bristen på IT-stöd. En utbredd önskan är mer kontinuitet i upplägget av undervisningen. Grupparbeten på IT-stödd distansutbildning kritiserades i stort sätt av alla de studenter som läst kurser där grupparbeten förekommit. Huvudparten av studenterna önskar fler fysiska kursträffar för att hålla studiemotivationen uppe. Några studenter har tagit upp bristen på fysisk kontakt som en risk med IT-stödd distansutbildning – speciellt om man endast studerar i den formen. En fördel med undervisningsformen som kommer fram är att man inte blir avbruten när man diskuterar via nätet. Samt att man genom skrivandet lär sig att tänka efter och omformulera sina argument.

Utbildningsstöd

Läroarstöd

Flera av studenterna säger att det viktigaste utbildningsstödet för dem är att få feedback och vägledning av lärarna. De menar att läroarstödet är ytterst viktigt för att distansstudier ska fungera. Samma resultat har kommit fram i enkätstudierna (Mårald & Westerberg, 2004; 2005b). Det är även läroarstödet som får mest kritik.

”Jag tycker att lärarens insats väger lätt i denna kurs. Det jag kommer komma ihåg är studieboken och olika exempel från den. ... Jag tycker skolan, gör det enkelt för sig när det gäller distanskurserna. Man väljer ut en pedagogisk bok, man köper in ett färdigt koncept med hemsida, klassrum, collaboration board mm. Till den första tentan fick vi också en bunt OH-bilder. Sedan fick vi klara oss själva. Jag trodde att vi skulle få tillgång till någon form av föreläsning av en lärare.” (Grupp 4, Student 4)

Det studenterna framför allt saknar är engagemang och dialog från lärarna. Studenterna tycker att de i flera fall fått för lite kommentarer på de uppgifter de lämnat in och dålig vägledning kring huruvida de är på rätt väg i sina diskussioner och grupparbeten.

”Jag trodde att man skulle märka av lärarna mer när vi diskuterade. Däremot så fungerar det bra. Jag har alltid fått bra och snabba svar via mail när jag undrat något. Bra feedback vad det gäller rapporter etc. ... Lärarna hade gärna fått överraskat med att dyka upp i diskussionen någon gång. Gärna i början eftersom man inte vet om man går åt rätt håll.” (Grupp 3, Student 2)

Flera studenter har skrivit frågor till lärarna på undervisningsplattformen och via e-post utan att få svar vilket inneburit att de tappat motivationen. Lena Dafgård (2002) skriver att det kan räcka med ett kort svar från handledaren om att uppgiften mottagits för att upprätthålla motivationen hos studenten ”Man kan vänta mycket tålmodigt på respons om man bara fått ett litet personligt livstecken från handledaren, men detta meddelande måste skickas personligen.” Studenterna ifrågasätter även varför enda sättet att kommunicera med lärarna som regel är via e-post istället för via undervisningsplattformen där alla studenterna skulle få nytta av både fråga och svar. En student efterfrågar möjligheten att kontakta lärare på kvällstid, antingen via telefon eller via Internet.

”... Dessutom fick jag känslan av att vissa lärare inte brydde sig om oss speciellt mycket - i alla fall i den sista delkursen. Han hade det lätt med att bara be oss sammanfatta en bok. Ingen dialog eller ytterligare eget material... Bekvämt för honom.” (Grupp 2, Student 2)

”De senaste kurserna har jag inte sett någon information när lärarna skulle var tillgängliga. ... Nu verkar det mer som att det här på distans är så lite kontakt som möjligt är bäst.” (Grupp 2, Student 1)

I några av grupperna är emellertid studenterna nöjda med lärarstödet. Det de framför allt för fram som positivt är lärarnas tillgänglighet. Att de snabbt får svar på sina frågor via e-post. Studenterna är även nöjda med den feedback de får på sina arbeten. Några av studenterna tycker att de fått betydligt mer personlig hjälp och feedback över nätet än vad de fått på reguljära kurser. De som däremot efterfrågas även av de studenter som i stort är nöjda med lärarstödet är respons och vägledning från lärarna på studenternas gruppdiskussioner. Studenterna uttrycker en osäkerhet, speciellt i början av kursen. Även om de är relativt nöjda med den feedback de fått av lärarna, önskar de att lärarna varit mer närvarande.

”Jag tycker att det har varit ett bra lärarstöd, eftersom man får svar på sina brev när man skickar de till en lärare. Läraren har givit mig intressanta och värdefulla synpunkter om mina

rapporter. Från början hade jag förväntat mig att läraren skulle vara med delaktig på våra möten... trodde att vår grupp skulle få problem att ta oss framåt, men det visade sig precis tvärtom.” (Grupp 3, Student 3)

I enkätstudierna framkom ett visst missnöje med lärarrollen och kommunikationen med lärarna.⁸ I den här studien har missnöjet förtydligats men det handlar till största delen om bristande handledning och stöd (dåligt engagemang) samt dålig kommunikation och tillgänglighet.

Stöd från studiekamrater

Kamratstöd värdesätts av studenterna, såväl socialt som utbildningsmässigt. De tycker det är viktigt att få stöd och feedback från studiekamraterna men upplever samtidigt problem med detta. Flertalet av studenterna skulle vilja att det var ett aktivare kamratstöd på utbildningen och flera studenter medger att de själva skulle bli betydligt aktivare om kamratstöd uppmuntrades. Studenterna efterfrågar därför ett organiserat kamratstöd.

De studenter som inte har studiegrupper uttrycker en önskan om att man ska delas in i mindre arbetsgrupper från samma del av Sverige så att man har möjlighet att träffas. De studenter som har delats in i små arbetsgrupper eller bildat egna studiegrupper sätter stort värde på dessa. Även om undervisningsplattformen fungerar bra så anser studenterna att det är det i arbetsgruppen som kamratstödet fungerar bäst. Samma resultat har kommit fram i andra studier (Claesson, 2003).

”Idag finns det inga krav på delaktighet vad gäller diskussioner men till laborationen ställs det mer krav på aktivitet från enskilda gruppmedlemmar. I en av *X-grupperna* (som jag ingår i) så bestämde vi oss (under lunchen på uppstartsdagen) för att sätta upp ett par träffar. Dessa har vi genomfört och jag tycker att det var givande även om vi inte diskuterade ämnet så mycket så tipsade vi varandra om uppslagsverk, studieteknik mm. Det var också skönt att höra att andra kunde tycka det var trögt med läsningen i början.” (Grupp 4, Student 4)

Nästan alla grupper önskar även mer diskussion och styrd diskussion på forumen. Det är oftast några få studenter som använder forumen aktivt och ett stort antal personer som aldrig deltar. För att få mer givande diskussioner och för att uppmuntra dem som kanske vill men inte riktigt vågar använda forumen bör lärarna göra det obligatorisk att medverka, tycker flera studenter. Forskning har visat att interaktion mellan studenter oftast inte kommer igång av sig själv utan kräver styrning (Wännman Toresson, 2002).

”Fast jag är en av dem som inte alls varit aktiva på forumet håller jag med om att det borde vara lärarledda seminarier mm där, just för att vi som inte automatiskt är aktiva ska tvingas bli det och jag tror att det skulle ge mer än att bara sitta och läsa i boken.” (Grupp 4, Student 3)

⁸ I enkätstudierna framkom att drygt 60 procent av studenterna ansåg att lärarrollen idealt skulle vara att handleda och inspirera eleverna att själv söka kunskap. Knappt 50 procent ansåg att deras lärare var sådan. På frågan om hur viktigt det var att kommunikationen mellan lärare och studenter fungerade svarade kring 80 procent att det hade stor betydelse. På frågan om hur kommunikationen hade fungerat svarade kring 70 procent att det fungerat bra/mycket bra. Det innebär att ungefär tio procent är missnöjda med lärarrollen och ungefär tio procent är missnöjda med hur kommunikationen mellan lärare och studenter har fungerat.

”Framförallt tycker jag att det är synd att kanske bra synpunkter (särskild när det gäller ämnesrelaterade frågor) av de som är tysta förblir ohörda eftersom man inte kan göra någon slags runda. Kanske just du som är mer inaktiv har den lysande tanken som hjälper mig vidare.” (Grupp 4, Student 2)

I enkätstudierna var det stor skillnad mellan de två grupperna naturvetenskap/teknik och medicin/vård i hur de värderade betydelsen av kommunikation mellan studenter. Inom medicin/vård ansåg 73 procent att kamratstödet hade stor betydelse medan motsvarande siffra inom naturvetenskap/teknik var 43 procent. I den här studien var studenterna inom naturvetenskap/teknik positivare än övriga till hur kamratstödet fungerat men det sade alla att de tyckte det var ett stöd som hade stor betydelse. Att studenterna inom naturvetenskap/teknik i enkätstudien inte ansåg kamratstödet som särskilt betydelsefullt kan på samma sätt som att de inte ansåg att fysiska träffar var betydelsefulla förklaras av att de i stor utsträckning läste korta, 5-10 poängs, kurser. Flertalet av dem läste dessutom andra kurser parallellt så deras behov av studiekamrater tillfredställdes eventuellt där. Alla studenter i den här studien oavsett ämne läste kurser som var 20 poäng eller längre, sex av studenterna läste dessutom på helfart, och flertalet förvärvsarbetade eller var arbetssökande vid sidan om studierna. Därmed kanske deras behov av studiekamrater och kamratstöd var större.

Teknikstöd

Studenterna tycker att kursens hemsida och undervisningsplattformen är ett viktigt utbildningsstöd och är i stort positiva till hur det har fungerat. I stort framkom samma resultat i enkätstudierna⁹ (Mårald & Westerberg, 2004; 2005b). Däremot ifrågasätter studenterna som redan nämnts varför undervisningsplattformens alla funktioner inte nyttjas samt lärarnas bristande kunskaper om plattformen. Studenterna anser i stor utsträckning att deras egna förkunskaper och erfarenheter i relation till den teknik som använts varit tillräcklig. Några studenter har emellertid upplevt problem med att lära sig hur undervisningsplattformen fungerat och önskar tydligare handledning i det.

Flera av de studenter som haft tekniska problem och kontaktat teknikutstödet är inte nöjda med den hjälp de fått, problemen har oftast kvarstått.

Några av studenterna har haft problem med programvaror då dessa inte tillhandahållits av institutionerna. Om det inte anges som kurskrav att man måste ha viss programvara bör de program som krävs delas ut på en CD-skiva anser studenterna. På flera av kurserna verkar det här fungera men en student fick problem eftersom hon inte hade PowerPoint vilket flera dokument på undervisningsplattformen krävde. De kursansvariga kunde inte förmedla programmet trots att det inte hade angetts som något krav för att kunna genomföra kursen.

Flera av de studenter som har långsam uppkoppling, exempelvis modem, upplever att undervisningsplattformen inte anpassats för dem. Hemsidorna och dokumenten som läggs ut är för stora, studenternas uppkoppling bryts och vissa dokument är så stora att de inte ens lyckas ladda ner dem. Problemet med vissa utbildningsinslag för studenter

⁹ På frågan om hur viktig kursens hemsida var ansåg 75 % av studenterna inom naturvetenskap/teknik att den hade stor betydelse, motsvarande siffra inom medicin/vård var 60 %. På frågan om hur kursens hemsida hade fungerat ansåg 69 % inom naturvetenskap/teknik att den fungerat bra, motsvarande siffra inom medicin/vård var 67 %.

med modem diskuterades även i utvärderingen av den nätbaserade receptarieutbildningen (Nordström & Englund, 2004). Där ansåg lärarna att det var önskvärt att ställa hårdare krav på studenternas datorkapacitet. Frågan är om det inte är enklare att ställa högre krav på teknikstödet om man inte ska skrämman bort studenter. Det finns en uppenbar risk med att ställa krav på dyrbar teknisk utrustning om man samtidigt vill locka ”nya studerandegrupper” (Wännman Toresson & Östlund, 2002). Distansstudenter uppger ofta att tekniken måste vara enkel, tekniska problem får inte ta tid från studierna. Det finns inget som gör studenterna så frustrerade som när tekniken inte fungerar (Stöpfigeshoff, 2002). Dafgård (2002) skriver ”Om man har svårigheter, antingen på grund av tekniska problem eller bristande datorvana, och därför inte får kontakt med handledare och kurskamrater, känner man sig utestängd. Det kan jämföras med att man kommer till ett undervisningstillfälle, och upptäcker att dörren till salen är låst så att man inte kan komma in!”

”Jag håller med om att det borde finnas mer att hämta på nätet men samtidigt är jag tacksam för att det inte finns så mycket att man drunknar i info och missar väsentligheterna. Jag som är lantlolla och sitter med gammal dator och modem uppskattar MYCKET att det inte finns en massa onödigt lullull :-). ... Att tanka hem relativt stora pdf-filer (med namn som inte gav info om vad innehållet var) över modem bara för att inse att de var totalt ointressanta upplevde jag som klart irriterande.” (Grupp 5, Student 1)

”Min delaktighet var mycket bra till en början då jag hade dator med bredband. Numera arbetar jag med ett rassligt modem och det har uppstått problem ibland. Har jag bråkat med uppkopplingen i en halvtimme inför ett möte så har jag gett upp. ... Det har gjort att jag har missat en del den senaste tiden vilket känns trist.” (Grupp 3, Student 1)

De studenter som har telebildsföreläsningar är inte riktigt nöjda med genomförandet av dessa. Det är svårt att se, det är för små undervisningssalar och ibland fungerar inte tekniken.

”Det är lika i *X-stad*, det är trångt där man sitter och boken tar stor plats, så skulle alla sitta med den boken så vet jag inte hur det skulle bli. Man tycker att lärarna borde prata med varandra, att säga till den som ska ha nästa föreläsning och att tänka på tydliga bilder och inte så små” (Grupp 6, Student 1)

Biblioteksstöd

Biblioteksstöd verkar flertalet av studenterna inte ha kommit i kontakt med eller ens veta vad det är. Endast en student nämner att han nyttjar möjligheten att fjärrlåna böcker. I enkätstudierna kom det också fram att studenterna inte ansåg biblioteksstödet vara särskilt viktigt samt att det över huvud taget inte varit aktuellt för att stort antal studenter¹⁰ (Mårald & Westerberg, 2004; 2005b). Det var dock en tydlig skillnad mellan

¹⁰ På frågan om hur viktigt biblioteksstödet är har 45 % av studenterna inom naturvetenskap/teknik angett att det har liten betydelse alternativt inte svarat alls på frågan, motsvarande siffra inom medicin/vård är drygt 20 %. På frågan om hur biblioteksstödet har fungerat har drygt 50 % av studenterna inom naturvetenskap/teknik svarat att det inte varit aktuellt eller att det fungerat dåligt, motsvarande siffra inom medicin/vård är 25 %.

studenterna inom naturvetenskap/teknik och studenterna inom medicin/vård, de senare ansåg i högre utsträckning att stödet fungerade samt att det var viktigt. Att distansstudenter ofta inte vet om vilka möjligheter till biblioteksstöd som finns är något som andra studier också uppmärksammat. Helen Hed (2002) skriver ”Vår främsta utmaning idag när det gäller distansstudenterna är att verkligen nå dem med information om vilken hjälp de kan få i biblioteken och på bibliotekens webbplatser. Detta är en pedagogisk utmaning på två plan; dels måste vi hitta vägar att nå studenterna direkt, dels behöver vi även nå de lärare som har hand om distansundervisningen så att även de kan informera sina distansstudenter om vilken service de kan få på biblioteken.”

”Tyvärr kan jag inte säga något om biblioteksstöd delvis använde jag inte mig av det om det existerade överhuvudtaget vilket jag tvivlar på!” (Grupp 1, Student 3)

Studenterna upplever dock inga stora problem med att få tag på kurslitteratur på egen hand. De flesta använder sig av lokala bibliotek och sökmotorer på Internet för att finna litteratur. En av de personer som bor utomlands uppgav det emellertid som ett stort problem att få tag på kurslitteraturen eftersom många svenska bokhandlar inte levererar böcker utanför Sverige.

Sammanfattningsvis visar fokusgrupperna att det viktigaste utbildningsstödet för studenterna är att få feedback och vägledning av lärarna. Det är även lärarstödet som får mest kritik. Det studenterna framför allt saknar är engagemang och dialog från lärarna. Kamratstöd värdesätts av studenterna, såväl socialt som utbildningsmässigt. De tycker det är viktigt att få stöd och feedback från studiekamraterna men upplever samtidigt problem med detta. Studenterna efterfrågar ett organiserat kamratstöd och flera studenter medger att de själva skulle bli betydligt aktivare om kamratstöd uppmuntrades. Studenterna tycker att kursens hemsida och undervisningsplattformen är viktig och är i stort positiva till hur det har fungerat. Biblioteksstöd har flertalet av studenterna inte kommit i kontakt med och vet inte vad det innebär.

Delaktighet och ansvar

Studenternas allmänna åsikt är att det är viktigt och motiverande med delaktighet bland annat för att det gör studierna lättare och roligare. Som redan nämnts så påpekar de hur viktigt det är att både lärare och studenter är aktiva på undervisningsplattformen för att det ska kännas meningsfullt att använda exempelvis diskussionsforumet.

Studenterna upplever dock att ambitionsnivån bland studenterna och studenternas behov eller vilja till delaktighet varierar mycket och att det är främsta orsaken till de problem som uppstår vid grupparbeten, diskussioner etc. Om inte alla gruppmedlemmar tar sitt ansvar och är aktiva i diskussionerna kan det bli oerhört frustrerande för de övriga. Dafgård (2002) skriver: ”Om en eller flera gruppmedlemmar struntar i att gå in i grupprummen och delta i arbetet, blir det en ohållbar situation för dem som har en hög ambition med sina studier”. Man kan anta att ambitionsnivån på IT-stödda distans-

utbildningar varierar mer än på reguljära utbildningar eftersom vissa studerar på heltid medan andra har flera åtaganden vid sidan av studierna. Den här studien och även tidigare studier vid centret (Westerberg & Mårald 2005) visar att vissa studenter inte ens har ambitionen att ta poängen eller att göra alla uppgifter.

”... vi har nog en varierande känsla av vad som är godkänt. Eftersom våra möten är via Internet så kan man hamna i en grupp där ambitionsnivån är låg eller hög, och det kan leda till att man tappar lusten eller anstränger sig lite mer. Själv så har jag bara positiva erfarenheter av min grupp, även om vi kanske inte är så många som vi var från början.” (Grupp 3, Student 3)

”Jag tycker att man ska behandla andra som man vill bli behandlad själv... Åtar jag mig en uppgift, så slutför jag den (inte bara för min egen skull, utan för hela gruppens). Jag kanske är lite blåögd, men jag förväntar mig detsamma tillbaka. I grupparbetena kände jag mig lite som en gnatig ”mamma” för att få ihop material, föra dialog osv.” (Grupp 2, Student 2)

Avhopp är ett stort problem i flera grupper. Studenter som ingår i arbetsgrupper försvinner ofta utan att meddela att de avbrutit kursen. Det försvårar grupparbeten och minskar övriga studenters motivation och vilja till att ta ansvar och vara delaktig. Avhopp är således inte enbart negativt för institutionerna utan ställer också till problem för de studenter som fullföljer kursen.

Studenterna upplever att de med tidigare erfarenhet av IT-stödd distansutbildning är bättre på att ta initiativ till och främja delaktighet. Det tyder på att delaktighet och aktivitet på undervisningsplattformen även handlar om erfarenhet.

”Tja det är som det alltid är, vissa ger inte ett pip ifrån sig och så finns det vi som surrar oavbrutet. ... Desto mer man skriver desto mer skriver man, det är en vanesak (och om jag ser på oss här så är det ju vi babblare som ställt upp på den här diskussionen).” (Grupp 1, Student 1)

”Man kan klara sig helt på egen hand, men det är lättare om man har kontakt med någon eller några. Någon som förstår när man suckar, är draghjälp när det känns tungt, kan diskutera specifika tal, bryr sig om hur det gick på inlämningsuppgifter och tentor - jo det gör allt lättare och roligare. Och fördelen med högskolan är att det inte finns betygskonkurrens så ingen tjänar på att det går dåligt för någon annan, man kan bjuda på sina kunskaper utan att drabbas av sämre betyg själv. Det gör klimatet trivsammare.” (Grupp 5, Student 1)

Det ställs oftast inga tydliga krav från lärarna på delaktighet och engagemang i diskussioner och grupparbeten utan det är upp till var en. Grupperna får sätta upp sina egna regler så att alla i gruppen tvingas ta ansvar. Detta är något som studenterna tycker är problematiskt, speciellt om ambitionsnivån bland studenterna varierar mycket. De studenter som vill känna delaktighet är även de som önskar betydligt aktivare diskussioner på nätet och gärna obligatoriskt deltagande (se *Utbildningsstöd*). Det är i högre grad studenter utan tidigare studieerfarenhet som önskar stor delaktighet och att få känna ”klasskänsla”.

Flera studenter anser att fysiska träffar är ett viktigt inslag för att kunna känna delaktighet och ta ansvar gentemot övriga kurskamrater. De studenter som ännu inte haft någon fysisk träff hoppas och tror att delaktigheten kommer förbättras efter detta. Studenter upplever det exempelvis som ett hinder att inte ha träffats fysiskt när de ska använda diskussionsforumet.

Det finns även studenter som säger att det inte har något behov av att känna delaktighet och för dem är alla krav på gruppuppgifter och diskussioner enbart negativt. De anser att det gärna får finnas exempelvis diskussionsforum men att det bör vara frivilligt att delta.

”Ansvaret har mest legat mot mig själv. ... Delaktigheten i forumet ska väl vara en tillgång och inte ett krav, generellt sett i alla fall.” (Grupp 1, Student 2)

Delaktighet och ansvar från lärarna tycker studenterna är ännu viktigare än från kurskamraterna. Kritiken mot lärarna har redan nämnts och handlar mycket om lärarnas brist på deltagande i diskussioner och lärarnas bristande ansvar när det gäller att uppmuntra delaktighet mellan kursdeltagarna. En student med tidigare erfarenhet av IT-stödd distansutbildning säger att lärarnas delaktighet och ansvar gentemot den enskilda studenten i stor del är avhängigt på antal studenter. Desto fler studenter desto opersonligare blir kontakten med lärarna, på kurser med ett stort antal studenter blir det därför ännu viktigare att lärarna organiserar kamratstöd.

”Jag vill känna delaktighet och se att även andra är det. Det vore bra om högskolan ställer sådana krav. ... Det är där som upplägget brister. Distansundervisning ställer helt andra krav på aktiviteter som skapar samhörighet och delaktighet. De pedagoger som ska arbeta med kursdeltagarna måste vara aktiva och engagerade trots att de inte får den direktkontakt som finns vid traditionell undervisning. ... Vi är själva osäkra inför övriga kursdeltagare och upplägget – därför har vi en tendens att bli passiva. Distansutbildning kräver likaväl som annan gruppverksamhet att någon slags ”teambuilding” genomförs. Återkommande aktiviteter som sammanför gruppdeltagarna måste initieras från lärarna.” (Grupp 4, Student 5)

Sammanfattningsvis visar fokusgrupperna att studenterna tycker det är viktigt och motiverande med delaktighet bland annat för att det gör studierna lättare och roligare. Studenterna upplever dock att ambitionsnivån bland studenterna och studenternas behov av delaktighet varierar mycket och att det är främsta orsaken till de problem som uppstår vid grupparbeten, diskussioner etc. Avhopp är ett stort problem i flera grupper. Det försvårar samarbeten och minskar övriga studenters motivation och vilja till att ta ansvar och vara delaktig.

Värdet – nyttan av studierna

Flexibiliteten

Värdet av kursen sammanfaller för flertalet av studenterna med deras motiv till att läsa kursen. Flexibiliteten på kursen är för många det största värdet eftersom de annars inte skulle ha möjlighet att studera över huvud taget. Anledningarna till att studenterna kräver flexibilitet är som redan nämnts att de måste kunna kombinera studierna med arbete och familj. Det innebär att de inte har möjlighet att flytta eller att binda sig tidsmässigt. För den här gruppen är studieformen många gånger lika viktig som ämnet. Några studenter säger att de antagligen valt att läsa en IT-stödd distanskurs inom något annat ämne om inte det ämne de nu läser erbjudits.

”Jag tycker att det är jättebra att den är på distans och med IT-stöd. ... Hade inte denna utbildning funnits så har jag nog inte pluggat vidare. Jag är inte beredd att flytta från allt för att plugga. Med denna utbildning kan jag fortfarande vara kvar på hemma plan.”
(Grupp 6, Student 2)

Några av studenterna skulle lika gärna kunnat läsa samma kurs om den gavs som traditionell distansutbildning eller reguljär kvällskurs vid deras närmaste lärosäte. Studenter uppger dock att utbudet av sådana kurser som uppfyller deras krav på flexibilitet är för dåligt för att vara av intresse.

Värde med studieformen utöver flexibiliteten

Att studieformen innebär ”tidseffektiv” inläring är något som flera studenter återkommer till och uppskattar. En student tycker att studieformen medför att det blir mer fokus på lärande och mindre på formalia jämfört med en reguljär utbildning.

”Det gäller att lägga ribban rätt :-). *student 2* tycker det är lätta poäng relaterat till nedlagd tid, och det kanske är det som är pudelns kärna. Distanspluggandet är effektiv tid medan föreläsningar inkluderar en hel del spilltid (inte tar jag bensträckare när jag sitter hemma t ex)”
(Grupp 5, Student 1)

Ett annat värde av studieformen som många av studenterna diskuterar är att de lär sig arbeta självständigt, lär sig självdisciplin och att prioritera.

”Självdisciplinen är nåt man lär sig med tiden, första kursen var katastrof för mig! Allt annat var viktigare och efter en inlämningsuppgift tog jag en veckas vila. Sedan kämpa sena kvällar för att hinna nästa osv. Nu på senaste kursen kändes det som om man fått in en bättre vana. Skulle jag läsa mer så gick det säkert ännu bättre (med disciplinen alltså).” (Grupp 5, Student 3)

”Om man någon gång får frågan, vid tex en arbetsintervju, är du bra på att arbeta självständigt/klarar du av att arbeta självständigt? Så tycker jag att man genom att ha genomfört universitetskurser på distans kan verifiera detta utan problem. Man behöver ju inte vänta på frågan utan kan själv påpeka detta som ett mervärde.” (Grupp 4, Student 4)

Några studenter uppger att erfarenhet av studieformen, IT-stödd distansutbildning är ett värde i sig. Både som en merit inför framtida arbetsuppgifter och för personlig utveckling. Några studenter nämner även att de utvecklat sina datakunskaper.

”Förutom de praktiska fördelarna vi redan nämnt (friheten osv) tycker jag att det har varit en kul erfarenhet. På sätt och vis är det ju en merit att man läst en hel universitetskurs via nätet. Jag sökte ett jobb nyligen där arbetsuppgifterna bl a gick ut på att vara moderator för ett chefsseminarium på nätet. Då angav jag det faktum att jag läst på distans som en kvalifikation.” (Grupp 3, Student 1)

För de studenterna som angett att deras huvudsakliga sysselsättning är att söka arbete har kursen ett värde så till vida att de får studiemedel. Studenterna ser det även som ett värde i sig att vara studerande istället för arbetssökande, eftersom det kan vara en fördel vid en rekryteringssituation.

Värde av den specifika kursen

För vissa studenter har kursen ett värde för den utbildning de går eller för att kunna läsa vidare. Några av studenterna kommer ha nytta av kursen i arbetet eller har förhoppningar om att kunna byta arbete tack vare kursen.

För majoriteten av studenterna är emellertid personlig utveckling och ökade kunskaper inom ämnet det största värdet av kursen, det gäller även flera av dem som främst läst kursen av andra anledningar. Samma resultat framkom i enkätundersökningarna (Mårald & Westerberg, 2004; 2005b).

Några av studenterna säger att distansstudier gör det möjligt med livslångt lärande. Det möjliggörs eftersom studieformen innebär att man inte behöver genomföra några stora förändringar i sitt liv. Kurserna kostar inget, studenterna behöver inte flytta och man kan förvärvsarbeta vid sidan av studierna. På så sätt finns inte heller några krav eller förväntningar på att kursen måste leda till någonting eller ens att studenterna måste ta poängen. Detta är något som flera studenter uppskattar. Samtidigt kan det vara en orsak till många avhopp, att studenterna lättvindigt kan börja en kurs utan vare sig egna eller andras krav på att fullfölja den.

”... Jag gör saker jag tycker är kul, och jag tycker det är kul att plugga. Inte att sitta hemma och traggla men att bryta vardagen, göra något annat och – jag har nog kommit till insikt – träffa nya människor helt förutsättningslöst. Det är helt otroligt vilka kontakter som skapas, och vilka roliga minnen för livet jag fått! Att åka på föreläsningarna är också en variant av minisemester. Jag återvänder hem med nya friska krafter för det som ska göras där, efter att ha fått någon dag helt för mig själv. Svårt att beskriva känslan, men jag har upptäckt att det finns många – främst tjejer – som har så mycket ansvar för vardagsbestyren hemma att vi hittar olika sätt att komma loss. För mig är det att åka iväg och plugga. Andra på jobbet arbetar långdag och sover över på jobbet (tycker mitt är aningen sundare, men de tycker säkert deras lösning är bäst).” (Grupp 5, Student 1)

Sammanfattningsvis visar fokusgrupperna att det största värdet/nyttan med att läsa inom Nätuniversitetet är studieformens flexibilitet. För flera av studenterna är studieformen viktigare än ämnet eftersom de annars inte skulle ha möjlighet att studera över huvud taget. Studenterna ser ett stort värde i att studieformen innebär "tidseffektiv" inlärning och att de lär sig arbeta självständigt och att prioritera. Värdet av den specifika kursen handlar för majoriteten av studenterna om personlig utveckling och ökade kunskaper inom ämnet, även om kursen samtidigt har ett värde för fortsatt utbildning, arbete eller för att kunna byta arbete. Det är i stort sett samma resultat som framkommit i tidigare enkätstudier. Det som kommit fram här men inte i enkätstudierna är värdet för den grupp studenter vars huvudsakliga sysselsättning är att söka arbete, de ser det som ett värde i sig att vara studerande istället för arbetssökande.

METODERFARENHET

En del av syftet med rapporten var att utvärdera metoden som använts och huruvida den lämpar sig för målgruppen. Det vill säga en geografiskt spridd grupp som medvetet valt en flexibel studieform, både i tid och i rum. Metoden är dessutom anpassad till sammanhanget – studenter som kommunicerar och lär via Internet. Erfarenheter av metoden diskuteras också i ett separat papper (Almqvist & Westerberg, 2005).

Fokusgrupper

Metoden fokusgrupper är användbar för att studera människors föreställningar, kunskaper, attityder och värderingar inför ett visst ämne. Den lämpar sig väl när man vill diskutera kring teman där deltagarna inte behöver känna sig okunniga och inte heller tvungna att avslöja sina innersta tankar. En av fördelarna med gruppintervjuer är att de kan hjälpa människor att uttala och klargöra sina åsikter, deltagarna både ifrågasätter varandra och förklarar sig för varandra. Interaktionen inom gruppen kan också generera fler idéer och tankar än vad enskilda intervjuer skulle ha resulterat i, därför kan en fokusgruppsintervju sägas vara mer än summan av separata individuella intervjuer vilket är en av metodens styrkor (Morgan, 1997; Wibeck, 2000).

Det finns flera varianter av metoden fokusgrupper. Beroende på studiens syfte har olika forskare experimenterat med gruppstorlek, gruppammansättning, moderatorns inblandning och intervjutid. En vedertagen beskrivning av metoden fokusgrupper innebär att en grupp individer träffas för att på en samtalsledares initiativ diskutera ett eller flera i förväg bestämda teman. Samtalsledaren sätter igång diskussionen och leder den vidare i den mån det behövs. ”Fokusgrupper är en forskningsteknik där data samlas in genom gruppinteraktion runt ett ämne som bestämts av forskare”¹¹ (Morgan, 1997). Definitionen säger tre viktiga saker som särskiljer metoden: Fokusgrupper är en forskningsteknik; data samlas in genom gruppinteraktion samt ämnet har bestämts av forskaren (Wibeck, 2000).

Hur användbara data som genereras från fokusgrupper beror till stor del på hur deltagarna känner inför att dela med sig av sina tankar och erfarenheter i gruppen (ibid.). Många faktorer kan påverka sådana känslor. Stewart och Shamdasani (1990) har delat in faktorerna i tre kategorier: intrapersonella (individuella faktorer som personlighet, ålder, kön, bakgrund); interpersonella (faktorer mellan deltagarna som gruppanshörighet, gruppkompatibilitet, status i gruppen); miljöfaktorer (fysiska omgivningen). De här tre kategorierna påverkas i sin tur av hur men lägger upp och genomför fokusgrupperna.

Kvalitén på slutresultatet av fokusgrupperna är beroende av samverkande faktorer som intervjuguidens relevans, gruppammansättning och samtalsledarens skicklighet att introducera och följa upp den diskussion som sker i gruppen. Det är viktigt att samtalsledaren förhåller sig relativt passiv, målet är att gruppen ska diskutera fritt kring temana och inte vara styrda till specifika frågor.

En fokusgruppserie omfattar minst tre till fem grupper och kan därefter variera uppåt i antal (Wibeck, 2000). Exempelvis kräver ämnen som inte är särskilt omfattande

¹¹ Morgans definition av fokusgrupper i svensk översättning, gjord av Wibeck, 2000.

färre fokusgrupper (Kreuger & Casey, 2000). Ämnet blir efter ett visst antal fokusgrupper uttömt och inget nytt framkommer. Exakt antal fokusgrupper som ska genomföras behöver således inte bestämmas då studien börjar.

Fokusgrupper via Internet

Fokusgrupper via Internet har under flera år använts inom fältet marknadsundersökningar. På senare år har metoden även börjat användas inom forskning (Kenny, 2004; Reid & Reid, 2005; Chase & Alvarez, 2000). Fördelar med att genomföra fokusgrupperna via Internet som ofta lyfts fram är; lägre kostnader i utförandet, bättre möjligheter att inkludera deltagare från olika geografiska områden och att undersökningsprocessen kan förkortas (Easton et al., 2003; Underhill et al., 2003). Behovet av att resa minskas och kostnader för transkribering elimineras (Davis et al. 2004; Kenny 2005). IT-stödet möjliggör anonymitet för deltagarna (Easton et al., 2003; Davis et al., 2004), vilket kan minska problem i kommunikationen som exempelvis har med statuskillnader att göra (Easton et al., 2003; Reid & Reid, 2005). Det kan också underlätta diskussioner kring känsliga ämnen. Intervjuer via Internet kan även vara mer accepterat för dem som inte vill delta i fysiska intervjuer (Davis et al. 2004). Studier (Easton et al. 2003, Schneider et al., 2002) visar att fokusgrupper via Internet medför ett likartat deltagande, vad gäller mängden kommentarer, dvs. respondenterna kan delta utan att bli avbrutna av andra deltagare.

Kvaliteten på de data som fokusgrupper via Internet genererar är omdiskuterat (Easton et al., 2003; Davis et al., 2004). Eastons et al. (2003) forskning visar att fokusgrupper med ”rätt” IT-stöd kan öka antalet kommentarer och skapa en bättre fokusering på ämnet, det vill säga att diskussionen inte ”glider iväg”. Forskarna fann att fokusgrupper via Internet genererade fler unika idéer. Underhills et al. (2003) forskning visar att fokusgrupper via Internet ger liknande mängder information och att kvaliteten på informationen inte skiljer sig nämnvärt från den som samlas in vid fysiska fokusgrupper. Reid and Reid (2005) visar i sina jämförelser att fler idéer och svar genererades i användningen av fokusgrupper via Internet trots att det i fysiska fokusgrupper förekom en större mängd kommunikation, räknat i ord. Dessutom var deltagandet ungefär lika jämt fördelat i de båda utförandena.

Storlek på fokusgrupperna

Storlek på fokusgruppen har debatterats, det finns emellertid mycket som talar för att grupperna inte ska vara för stora (Morgan 1997, Stewart & Shamdasani, 1990). Blir gruppen för stor kan det vara svårt för deltagarna att behålla allas uppmärksamhet och känslan av inflytande och samhörighet blir mindre, det kan även utvecklas subgrupper inom gruppen som endast diskuterar med varandra (Kreuger & Casey, 2000). Den största nackdelen med små fokusgrupper är att den totala erfarenheten i gruppen blir mindre (ibid.). Wibeck, (2000) rekommenderar att en traditionell fokusgrupp bör innehålla mellan fyra och sex personer. Forskning har argumenterat för att storleken på fokusgrupper via Internet kan vara större än fysiska fokusgrupper (Easton et al., 2003). Enligt vår erfarenhet blir det tvärtom ännu viktigare att fokusgrupper via Internet inte är för stora. Ovanstående faktorer påverkar diskussionen ännu mer om fokusgruppen

genomförs på Internet där deltagarna inte har något annat än ett namn att koppla inläggen till. Det blir problematiskt att hålla isär alla deltagare och det krävs mer för att upprätthålla känslan av inflytande och samhörighet eftersom deltagarna inte heller får någon direkt bekräftelse på samma sätt som man får i en fysisk grupp genom nickningar och minspel.

I vårt fall fungerade diskussionen i alla grupper oavsett storlek även om vi uppmärksammade vissa skillnader. I grupperna med fem studenter kunde deltagarna inte riktigt hålla isär varandra. När grupperna bestod av tre och fyra studenter var alla närvarande på ett annat sätt och vi upplevde att deltagarna kände ett större ansvar och större delaktighet då gruppen var mindre. Den grupp med endast två studenter uppfattades emellertid som för liten. Studenterna hade dessutom liknande åsikter och även om de flesta ämnen berördes så dog diskussionerna ut relativt snabbt.

Miljöfaktorer

Asbury (1995) har lyft fram hur viktigt det är med miljön vid en traditionell fokusgrupp, deltagarna måste känna sig avslappnade och bekväma för att maximera kvaliteten på datainsamlingen. Vid en fokusgrupp via Internet kommer man till viss del runt det problemet eftersom deltagarna kan sitta vid en dator på en plats de själva valt. Däremot blir den virtuella miljön viktig och det krävs arbete för att anpassa diskussionsforumet så att deltagarna känner sig bekväma med layout och funktion. I vårt fall utarbetade vi diskussionsforumet så enkelt som möjligt och utan störande funktioner. Vi upplevde inte att studenterna hade några problem med forumet. Alla förstod hur man skrev egna inlägg och hur man svarade på andras inlägg. Det var inte heller någon som hade problem med vare sig inloggning eller anslutning. I vårt fall hade alla studenter viss erfarenhet av diskussionsforum sedan tidigare vilket kan ha förebyggt eventuella svårigheter.

Det är positivt att deltagarna själva kan välja var de sitter under fokusgruppsintervjun, så att de känner sig bekväma med miljön. Samtidigt bör man vara medveten om att det är mycket i deras egen miljö som kan störa koncentrationen. I vårt fall satt vissa på arbetet och var tillfälligt frånvarande på grund av saker som hände där, de som satt i hemmet kunde också vara frånvarande korta perioder av andra anledningar. Fördelen för studenterna att kunna välja miljö innebär samtidigt att det blir en faktor som samtalsledarna inte kan styra över. Vi vet inte om deltagarna är koncentrerade på diskussionen även om de är inloggade i forumet.

Sandall (1999) har lyft fram problemet med att använda öppna diskussionsforum, sidor som är åtkomliga för vem som helst, för datainsamling. I den här studien kommer man ifrån det problemet eftersom användandet av Ping Pong gör att inga andra än de som tilldelats ett lösenord kan komma åt sidan.

Rekrytering

Vi ville samla grupper som bestod av mellan tre och fem studenter. Anledningen till att vi maximalt ville ha fem studenter var för att diskussionen skulle bli överblickbar och för att studenterna skulle känna delaktighet och inte kunna gömma sig i gruppen.

Samtidigt ville vi inte ha färre än tre studenter för att gruppinteraktion skulle uppstå (Wibeck, 2000).

Vi hade emellertid stora problem med att rekrytera deltagare till fokusgrupperna. Problemet med att få tillräckligt många deltagare låg främst i att över huvudtaget få dem att anmäla sig. Av de 23 studenter som anmälde sig var det bara en person som inte dök upp på forumet. Det är anledningen till att en fokusgrupp genomfördes med endast två studenter. En orsak till att vi fick få anmälningar kan vara att de e-postadresser vi fick från kursansvariga inte är de adresser som studenterna aktivt använder, det är ett vanligt problem vid insamling av data via e-post (Mårald & Westerberg, 2005b). En annan bidragande orsak till att det var svårt att rekrytera deltagare kan vara att vi genomförde diskussionerna under mars och april månad. Flera studenter uppgav att de inte hade tid att delta eftersom det var mycket att göra på kursen med inlämningsuppgifter och examinationer samt att det var flera helgdagar under den här perioden.

En rekommendation vid rekrytering av medverkande är att inte locka med ersättning, eftersom man då kan få deltagare som ställer upp enbart av det skälet (Wibeck, 2000). I vårt fall erbjöd vi biobiljetter redan då vi skickade ut information om deltagande i studien. Eftersom vi hade problem med att rekrytera trots ersättning kan man anta att belöningen i det här fallet inte var någon betydande faktor för att medverka. Några av studenterna angav dessutom att de troligtvis inte skulle kunna nyttja biobiljetterna eftersom de bodde utomlands eller i glesbygd. Det stora flertalet var mycket aktiva och engagerade i diskussionerna, vi fick inte intryck av att någon ställt upp med baktanken att göra minsta möjliga. Frågan är kanske istället om man måste locka med något attraktivare för att få tillräckligt många deltagare.

Traditionella fokusgrupper kan vara komplicerade att organisera, speciellt när deltagarna är geografiskt spridda (Kreuger & Casey, 2000). Det problemet kommer man undan helt när fokusgrupperna genomförs via Internet. I vårt fall deltog även studenter som var bosatta utomlands, det är en kategori vi aldrig skulle ha kunnat samla om vi genomfört fokusgrupperna fysiskt. Det är även problematiskt att värva deltagare till en fysisk träff på grund av tidsbrist och familjesituation (Kenny, 2005) vilket med den här målgruppen antagligen blivit än svårare eftersom de valt en flexibel studieform. Genomförs fokusgrupperna asynkront kan deltagarna medverka hemifrån och vid vilken tid på dygnet som helst. Vi märkte att det var betydligt enklare att rekrytera deltagare till det forum som var asynkront, utan krav på närvaro någon viss tid.

Deltagarna

Deltagarnas köns- och åldersfördelning stämmer relativt väl överens med Nätuniversitetets studenter i stort (Mårald & Westerberg, 2005a). Deltagarna var relativt heterogena vad gäller sysselsättning, tidigare studieerfarenhet och erfarenhet av IT-stödda distanskurser. Sammansättningen i vissa grupper blev emellertid homogen. Den grupp som var mest homogen diskuterade intensivast vilket bekräftar forskning (Wibeck, 2000) som visar att homogena grupper, med avseende på ålder och socioekonomiska faktorer, underlättar utbytet av information.

En nackdel med att deltagandet i studien var helt frivilligt kan vara att de som anmälde sig troligtvis var studenter med stort intresse för IT-stödd distansutbildning

och en positiv inställning till studieformen, även om de kunde vara negativa till genomförandet och lärarna på specifika kurser. Det gör att man förbiser den grupp studenter som är negativt inställda eller som inte ser något speciellt värde i IT-stödd distansutbildning. I vårt fall angav flera av studenterna redan vid anmälan att de tycker det är mycket viktigt att IT-stödda distansutbildning ges. De hade också tydliga motiv till att läsa en IT-stödd distansutbildning och för flera studenter var distansutbildning enda alternativet. Flera av studenterna sa sig även höra till den grupp som är aktiv på undervisningsplattformen och som uppskattar diskussionsforum etc. Det innebär att man inte hör erfarenheter och upplevelser från de studenter som är mindre aktiva eller upplever problem med undervisningsplattformen. Alla studenterna som medverkade i den här studien var emellertid inte aktiva och flera hade begränsad erfarenhet av informations- och kommunikationsteknik.

När en fokusgrupp planeras vill forskaren oftast att det ska finnas dels saker som skiljer gruppdeltagarna åt, för att olika åsikter ska debatteras, dels saker som är gemensamt för alla i gruppen för att utbytet av information ska underlättas (Wibeck, 2000). I den här studien var kursen och erfarenhet av IT-stödd distansutbildning den gemensamma faktorn medan olikheterna låg i demografiska variabler såsom ålder, familjesituation, studie- och yrkeserfarenhet. Det kan också vara en fördel vid fokusgrupper om deltagarna redan från början känner till varandra (Thomsson, 2002), i den här studien kände vissa av studenterna till varandra men inte alla vilket var beroende av hur stora kurserna var samt hur många gemensamma träffar eller arbeten de deltagit i.

Diskussionen

I diskussionsforumet gavs alla fem huvudfrågor på en gång. Det gavs som olika trådar, vilket innebar att varje tema öppnades i ett nytt webbfönster. Det har diskuterats om det är bättre att ta en fråga i taget (Kenny, 2004) för att på så sätt få bättre interaktion och en sammanhållen diskussion. Vi upplevde att den synkrona diskussionen blev något splittrad och stressad av att alla frågor pågick samtidigt. Diskussionen hade eventuellt underlättats av att man under den synkrona perioden diskuterade en fråga i taget för att sedan låta alla frågor vara aktiva under den asynkrona perioden.

Det var inte några problem att få studenterna att börja diskutera. Det första inlägget i alla grupper kom inom fem eller tio minuter efter att forumet öppnats. Därefter fortsatte aktiviteten i ett snabbt tempo under den första halvtimmen till timmen, för att sedan mattas ut något och det var egentligen först då som vi gick in för att få svar på fler frågor och utveckla vissa resonemang. Vår inblandning blev något olika i de olika grupperna. Vi gjorde inlägg för att få förtydliganden då vi inte förstod vad studenterna menade eller när diskussionerna ebade ut och det fanns aspekter som inte berörts. I vissa grupper behövde vi därmed blanda oss i något mer och i andra höll studenterna diskussionen igång utan vår inblandning.

Som regel var studenterna väldigt snabba och måna om att svara på våra inlägg och på inlägg av andra studenter som riktade sig direkt till dem. Däremot fungerade diskussionen mellan studenterna mer eller mindre bra i de olika grupperna. I vissa grupper diskuterade studenterna med varandra nästan hela tiden, i andra grupper skrev studenterna i huvudsak om sina egna erfarenheter och upplevelser utan att reflektera

kring de andra studenternas inlägg. Studenternas förmåga att diskutera var till lika stor del avhängigt på individen som på gruppen. I en och samma grupp har en deltagare gjort 15 inlägg som knyter an till andras inlägg medan en annan deltagare endast gjort fem inlägg som knyter an till andras inlägg.

Grupperna var som regel ganska eniga i sina åsikter, även om motiv och förväntningar på kursen skiljde sig åt markant. I de fall åsikterna var motstridiga, exempelvis kring huruvida fysiska träffar och deltagande i diskussioner skulle vara obligatoriskt förmedlades det på ett trevligt sätt med förståelse för andra åsikter. Forskning (Reid & Reid, 2005) har visat att det blir färre motstridiga argument och försök att bli överens om en åsikt i fokusgrupper på Internet eftersom alla åsikter blir hörda ändå. Det går inte att bli avbruten och då behöver deltagarna inte heller komma överens om en åsikt eller ett argument. Reid & Reid (2005) ser detta som en positiv effekt, att deltagarna påverkas mindre av de gruppträck som ofta uppstår i en fysisk fokusgrupp.

Det var stor variation i hur studenterna använde diskussionsforumet. Förmågan att uttrycka sig i skrift påverkar deltagarna i en fokusgrupp på Internet på samma sätt som deltagarnas förmåga att uttrycka sig muntligt påverkar en fysisk fokusgrupp. Vissa studenter skrev sina inlägg väldigt fort andra tog lång tid på sig och hade noga övervägt vad de ville säga. Det här visade sig även i antal stavfel och borttappade ord.

De enda tekniska problem som påverkade diskussionen var att det tog lång tid för dem som hade modem att uppdatera diskussionsforumet samt att deras diskuterande på så sätt blev långsammare än övrigas. Det var ingen student som nämnde att det upplevde detta som ett problem, men vi märkte att det till viss del försvårade den synkrona diskussionen.

Vi observerade vissa skillnader i diskussionerna beroende på om diskussionen var synkron eller asynkron. Då diskussionen var synkron blev interaktionen mellan studenterna något bättre men samtidigt kom det innehållsrika och väl genomtänkta inlägg då diskussionen var asynkron. I den fokusgrupp som var helt och hållet asynkron upplevdes diskussionen som mindre stressad och deltagandet var något jämnare än i övriga grupper, det var mindre spridning i aktivitet, se figur 1. För att optimera förutsättningarna för diskussion och interaktion modifierades därför utförandet av fokusgrupperna efter det att två grupper genomförts och resterande fyra fokusgrupper genomfördes med både en synkron och en asynkron period. Vi upplevde emellertid inte de asynkrona fördelarna i dessa fokusgrupper eftersom den asynkrona perioden som inföll efter den synkrona perioden inte nyttjades av alla studenter. Flera studenter uppgav efter genomförandet att de inte hade hunnit gå in i diskussionen under den asynkrona perioden, det hade önskat att diskussionen varit öppen asynkront under minst två dygn.

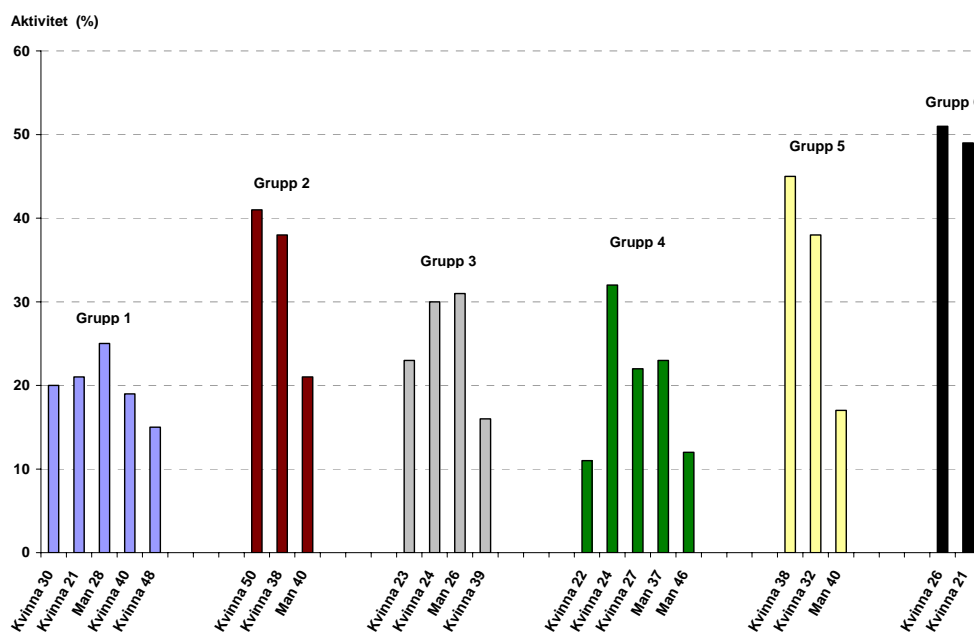
Aktivitet och delaktighet

Alla deltagare var relativt delaktiga i fokusgruppsdiskussionerna men det finns ändå stora variationer. Studenterna skrev mellan 430 och 1550 ord per person, även om antalet ord inte alltid speglar innehållet i inläggen. I snitt skrev studenterna 1033 ord per person. Deltagarnas aktivitet i gruppen, beräknad enligt Reid & Reid (2005), var ganska ojämn, förutom i grupp 1 och i grupp 6, se figur 1. I de övriga grupperna fanns det

personer som tog dubbelt så stort utrymme som andra, det var emellertid ingen person som ensam dominerade diskussionen i någon grupp. Mönstret var snarare att en eller två deltagare var betydligt mindre aktiva än de övriga.

Äldre studenter och företrädesvis män har varit mindre aktiva, man ser även en viss tendens till att studenter med stor studieerfarenhet har varit mer aktiva än de med liten studieerfarenhet. Att kvinnor är aktivare än män vid datorkommunikation bekräftas av Karin Ekberg (2003).

I traditionella fokusgrupper har problemet med likvärdigt deltagande (Robinson, 1999) diskuterats. Det är lätt att några personer dominerar samtalet och på så vis tar mer utrymme samt även avbryter andra deltagare. I en fokusgrupp via Internet kommer man ifrån det problemet eftersom alla studenter kan skriva samtidigt, det går inte att avbryta varandra och man behöver inte vänta på sin tur att tala. Personens status i gruppen, framfusighet eller blyghet får också mindre betydelse på Internet. Variationen i aktivitet handlar således mer om hur aktiv man är själv, inte vilken roll man får eller tar i gruppen.

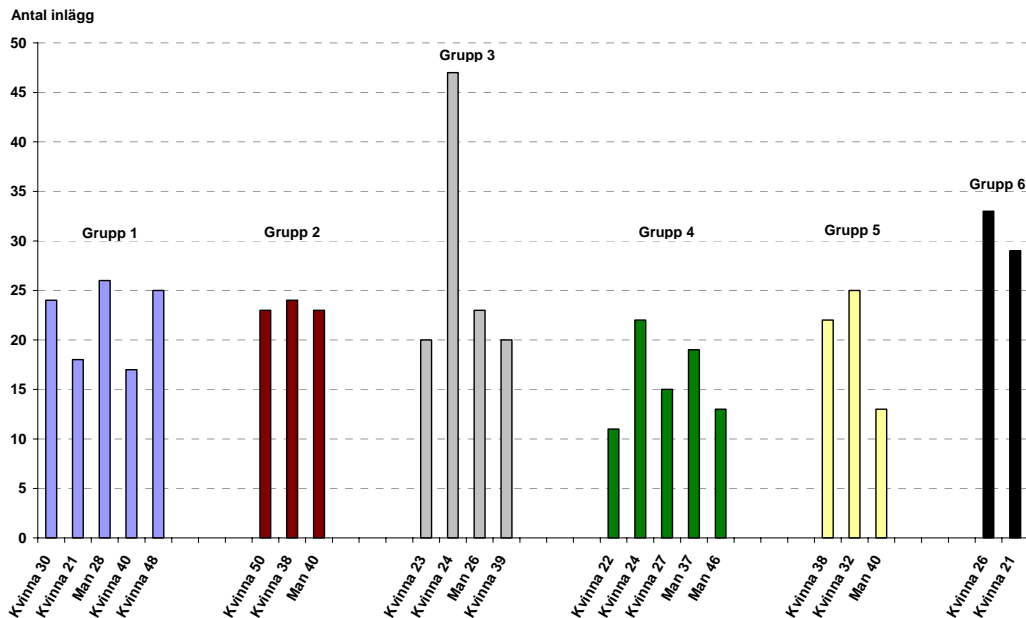

Figur 1. Deltagarnas aktivitet (antal ord per person/totalt antal ord i gruppen) i fokusgruppsdiskussionen, beskrivet i procent.

Totalt i de sex fokusgrupperna gjordes 492 inlägg, i snitt 22 inlägg per person. Antalet inlägg varierade mellan 11 och 47 inlägg per person, se figur 2. Många inlägg betyder dock inte att den personen skrivit mer än någon annan, vilket styrks av att korrelationen mellan deltagarnas aktivitet och antal inlägg är svag. Vissa personer skrev genomgående långa inlägg med stort innehåll och andra skrev genomgående korta inlägg med mindre innehåll. Däremot kan antal inlägg möjligen ses som ett mått på interaktion.

Diskussionerna består både av egna inlägg, direkta svar och direkta frågor till övriga deltagare och till samtalsledarna. Det är 188 inlägg av totalt 492 inlägg som direkt svarar,

kommenterar eller vänder sig till övriga deltagare undantaget samtalsledarna. Läger man till de svar som riktar sig direkt till samtalsledarna blir det betydligt fler. Det här ger emellertid inget riktigt mått på interaktionen eftersom studenterna ofta gör ett eget inlägg som i någon form spinner vidare på tidigare kommentarer även om det inte står i inlägget.

Figur 2. Antal inlägg i diskussionsforumet per person i de olika grupperna.

Analys

Att genomföra fokusgrupper via Internet innebär en stor fördel vid analysen eftersom allt innehåll finns i text. Man behöver således inte transkribera, vilket sparar tid och resurser.

Det har argumenterats för att man via Internet inte kan registrera och reflektera över den icke-verbala kommunikationen som uttrycker mycket om deltagarnas ställningstagande, exempelvis höjda röster, kroppsspråk, samtycke etc. Samtidigt har forskning visat att stor del av den icke-verbala kommunikationen i fysiska fokusgrupper oftast inte tas med vid transkribering (Carey, 1995) samt att textbaserade fokusgrupper innehåller ett stort mått av icke-verbal kommunikation som uttrycks med hjälp av tangentbordet (Kenny, 2004). Så var även fallet i vår diskussion, 107 av de totalt 492 inläggen innehöll versaler, utropstecken, understrykningar eller ”smilies” (☺) som nyanserade deltagarnas inlägg. Dock kan symboler och förstärkningar i text betyda olika saker för olika individer, vilket kan skapa tvetydigheter och missförstånd i diskussionen såväl som då materialet analyseras. De studenter som hade stor erfarenhet av kommunikation via Internet använde sig i högre utsträckning av icke-verbal kommunikation via tangentbordet.

Studenternas omdöme efter fokusgruppsintervjun

Efter fokusgruppintervjun fick studenterna svara på hur de hade upplevt diskussionen, hur länge de ansåg att forumet skulle vara öppet, om det var viktigt att alla studenter var inne samtidigt samt hur de såg på samtalsledarnas inblandning. Majoriteten av studenterna var mycket positiva till diskussionen och tyckte det varit roligt och lärorikt att delta. På övriga frågor var åsikterna delade. Flera ansåg att det var viktigt att alla var inne samtidigt i forumet men det fanns även flera som angav att det viktigaste var att inte behöva binda sig tidsmässigt. En del ville ha längre tid på sig, andra tyckte att tiden räckte mer än väl. Vad gäller samtalsledarnas inblandning tyckte de flesta att den låg på en bra nivå och att de hjälpte gruppen vidare när diskussionerna stannade upp. Studenterna uppskattade att samtalsledarna var närvarande och visade att de läste alla inlägg.

Avslutande kommentar

Det är viktigt att fundera över hur fokusgruppen ska läggas upp för att få bästa resultat. Upplägget är delvis avhängigt på vad man diskuterar och vilken målgrupp man vänder sig till.

Först bör man ta ställning till om man vill ha en asynkron eller en synkron diskussion. Fördelar med en asynkron diskussion är att deltagarna inte behöver läsa sig tidsmässigt samt att man får mer genomtänkt och välformulerade inlägg, ytterligare en fördel är att rekryteringen av deltagare kan underlättas. Fördelarna med en synkron diskussion är att diskussionen blir mer likt ett vanligt samtal och deltagarna kan uppleva det som meningsfullare att ställa frågor till varandra eftersom svaren kommer direkt.

På samma sätt som vid en fysisk fokusgruppsintervju är det viktigt att fundera över vilken roll samtalsledaren ska ha för att uppnå mesta möjliga diskussion och för att beröra de aspekter som är av värde för studien. Det ligger även på samtalsledaren att försöka få ett likvärdigt deltagande genom att uppmuntra dem som är mindre aktiva i diskussionen att medverka.

Utformningen av diskussionsforumet är viktigt, det bör vara så enkelt som möjligt och fungera även för deltagare som har långsam Internetanslutning. Tekniska problem får inte störa diskussionen.

Ett problem som man bör vara medveten om är att samtalsledaren inte har uppsikt över deltagarna under diskussionen. Även om det är inloggade i diskussionsforumet kan de vara koncentrerade på annat. Det är därför mycket viktigt att informera deltagarna om vad som förväntas av dem innan diskussionen. Exempelvis när och hur länge de ska vara inne i forumet, ungefär hur många inlägg de förväntas göra samt att det är mycket viktigt att de dyker upp på diskussionsforumet när de väl anmält sig.

Metodens fördelar

- Möjligheten att nå andra grupper, exempelvis geografiskt spridda grupper, deltagare som inte kan binda sig tidsmässigt, deltagare som föredrar att kommunicera skriftligt.
- Metoden förenklar analysen i och med att allt material redan finns i skrift. Det krävs ingen transkribering.

- Metoden är tid- och resursbesparande jämfört med fysiska fokusgrupper eftersom man inte behöver betala för lokal, resor och transkribering.
- Status i gruppen och gruppträck påverkar inte diskussionen i någon större grad. Alla deltagare kan uttrycka sina åsikter utan att bli avbrutna eller behöva konkurrera om utrymme.
- Deltagarna kan själva välja en komfortabel miljö där de sitter när diskussionen genomförs.
- Möjlighet att låta deltagarna vara anonyma vilket kan vara en fördel exempelvis vid diskussioner kring känsliga ämnen.

Metodens begränsningar

- Samtalsledaren har inte uppsikt över deltagarna under diskussionen. Även om det loggats in i diskussionsforumet kan de vara koncentrerade på annat.
- Deltagare som inte är vana vid att kommunicera skriftligt, eller att kommunicera via Internet kan uppleva problem med metoden. Icke-datoranvändare utesluts.
- Det tar längre tid att skriva än att tala, missförstånd och oklarheter kan vara tidskrävande att reda ut.
- Kroppsspråket går inte att läsa av, vilket kan leda till missuppfattningar och bortfall av viktig information.
- En synkron diskussion kan försvåras av att vissa deltagare har långsam uppkoppling samt av att deltagarna skriver inlägg parallellt.

Fokusgrupper via Internet lämpade sig väl för den här målgruppen och metoden har fungerat mycket bra rent tekniskt. Metoden innebar även att vi kunde samla deltagare som vi inte skulle ha kunnat rekrytera till en fysisk fokusgrupp.

Det speciella med att använda fokusgrupper via Internet i den här studien är att studenterna valt en studieform som har mycket gemensamt med metoden; studenterna är vana vid diskussionsforum och studenterna kan styra över tid och rum. Om och hur metoden fungerat i ett annat sammanhang, är något som måste undersökas vidare.

AVSLUTANDE KOMMENTAR

Resultaten visar hur komplexa studenternas krav är och att studentgrupperna på IT-stödd distansutbildning är mycket heterogena, vilket även enkätstudierna visat. Studentgrupperna består dels av högskolenybjörjare och dels av studenter med stor studierfarenhet, vissa studerar på heltid och andra kombinerar studierna med arbete och familj. Studenterna befinner sig i olika stadier av livet och har mycket olika motiv till att studera och olika krav på studierna vilket gör det väldigt svårt att skapa en utbildning som passar alla.

Stora delar av de resultat som kommit fram bekräftar resultaten från enkätstudierna. Det är inga stora skillnader eller motsättningar mot dessa, även om några ytterligare motiv till att studera och värden av studierna har framkommit. I den här studien får man dessutom utförligare förklaringar till varför studenterna tycker som de gör. Studien ger en tydlig bild kring vad studenterna tycker fungerar och inte fungerar på IT-stödd distansutbildning.

Några av de motiv som framträtt i fokusgrupperna men inte i enkätstudierna är följande: Svenska studenter som tillfälligt eller permanent bor utomlands nyttjar möjligheten att läsa en distansutbildning inom Nätuniversitetet utan fysiska träffar.

Studenterna lockas av det breda utbudet av IT-stödda distanskurser, även om de har möjlighet att läsa en reguljär- eller en traditionell distansutbildning vid ett lärosäte som ligger geografiskt nära.

Studenter som samtidigt söker arbete, främst i åldern 20-30 år med en akademisk examen sedan tidigare, har medvetet valt en IT-stödd distansutbildning på grund av att de vill kunna slutföra kursen även om de får en anställning. Värdet av kursen för dessa studenter, som var relativt många i den här studien, är dels att de får studiemedel men kanske främst att det är ett värde i sig att vara studerande istället för arbetssökande, eftersom det kan vara en fördel vid en rekryteringssituation.

Studenter över 30 år eller studenter som redan läst en reguljär utbildning vill inte "leva som en student" längre utan föredrar en hemmiljö och självständigt lärande framför att studera på campus.

Några studenter angav att det var lägre antagningskrav på distansutbildningen inom Nätuniversitetet än på motsvarande reguljära utbildning. För dem var en distansutbildning inom Nätuniversitetet ett andrahandsval.

Anledningen till att dessa resultat inte framkommit i enkätstudierna kan till viss del bero på att enkäten inte täcker in alla aspekter samt att studenternas motiv till att läsa en utbildning inom Nätuniversitetet visat sig vara mycket komplex.

REFERENSER

- Almqvist Lisa & Westerberg Pernilla (2005) *Fokusgruppsmetoden i nätmiljö*. Centrum för utvärderingsforskning, Umeå universitet, Umeå.
- Asbury Jo-Ellen (1995) Overview of focus group research. *Qualitative Health Research* 5(4), 414-420.
- Carey Martha Ann (1995) Comment: concerns in the analysis of focus group data. *Qualitative Health Research* 5(4), 487-495.
- Chase Lynne & Alvarez Jaquelina (2000) Internet research: The role of the focus group. *Library and Information Science Research*, vol: 22, 4:357-369.
- Claesson Madelene (2003) *Inte utan min studiegrupp! Studerandes upplevelser av pedagogiska metoder i en nätbaserad distanskurs*. D-uppsatts. Högskolan för lärande och kommunikation. Jönköping.
- Dafgård Lena (2002) En aktiv distansstuderande i centrum. I: Gisselberg, Margareta (red): *Distanslärare och distanslärande: En antologi*. Distansutbildningsmyndigheten, Rapport 6:2002. Härnösand.
- Davis Mark, Bolding Graham, Hart Graham, Sherr Lorraine & Elford Jonathan (2004) Reflecting on the experience of interviewing online: perspectives from the Internet and HIV study in London. *Aids Care* Vol. 16 No. 8, pp. 944-952
- Easton George, Easton Annette & Belch Michael (2003) An experimental investigation of electronic focus groups. *Information & Management* 40:717-727.
- Ekberg Karin (2003) Manligt och kvinnligt i datorkonferenser. I: Lindh, Anders & Linnér, Bengt (red): *Nära samarbete – på distans. Nio texter om att lära på nätet*. Rapporter om utbildning 5/2003. Malmö högskola. Malmö.
- Eklöf Anders, Kronkvist Åsa, Lundström Lars & Nilsson Lars-Erik (2002) *Att undervisa på distans. Erfarenheter och tankar efter tre års arbete med webbaserade distanskurser*. Högskolan Kristianstad. Kristianstad.
- Forsberg Björn (2005) *Arbetsgivarattityder till Nätuniversitetet*. Centrum för utvärderingsforskning, Umeå universitet, Umeå.
- Grepperud Gunnar, Rønning Wenche M. & Støkken Anne Marie (2004) *Lin og læring – voksnes vilkår for fleksibel læring. En forstudie*. VOX, Trondheim.
- Hed Helene (2002) Bibliotekspedagogen – en ny profession. I: Gisselberg, Margareta (red): *Distanslärare och distanslärande: En antologi*. Distansutbildningsmyndigheten, Rapport 6:2002. Härnösand.
- Högskoleverket (2005)
<http://www.hsv.se/sv/iwt/startpage/startpage.jsp?home=location> (2005-06-02)

- Jonsson Gunilla (2003) *Nätuniversitetet läsåret 2003/2004 - ekonomiskt stöd, kursutbud och antal sökande*. Centrum för utvärderingsforskning, Umeå universitet, Umeå.
- Kenny Amanda J. (2004) Interaction in cyberspace: an online focus group. *Journal of Advanced Nursing*, 49(4), 414-422.
- Kreuger Richard A. & Casey Mary Anne (2000) *Focus groups: A practical guide for applied research*. Sage Publications. London.
- SCB, Material från Statistiska Centralbyrån, Studenter vid högskolor och universitet höstterminen 2003.
- Morgan David L. (1997) *Focus groups as qualitative research*. Sage Publications. London.
- Mårald Gunilla & Westerberg Pernilla (2004) *IT-stödd distansutbildning inom medicin och vård, höstterminen 2003 - ur studenternas perspektiv*. Centrum för utvärderingsforskning, Umeå universitet, Umeå.
- Mårald Gunilla & Westerberg Pernilla (2005a) *Vilka var de? Nätuniversitetets studenter höstterminen 2003*. Centrum för utvärderingsforskning, Umeå universitet, Umeå.
- Mårald Gunilla & Westerberg Pernilla (2005b) *IT-stödd distansutbildning inom naturvetenskap och teknik, höstterminen 2004 - ur studenternas perspektiv*. Centrum för utvärderingsforskning, Umeå universitet, Umeå.
- Nordström Anna & Englund Claire (2004) *Receptarier på nätet - hur går det? En utvärdering av genomförandet av första året på den nätbaserade receptarieutbildningen vid Umeå universitet; lärarnas, de lokala handledarnas och studenternas perspektiv*. Cerum, Umeå universitet, Umeå.
- Reid Donna J. & Reid Fraser J.M. (2005) Online focus groups, An in-depth comparison of computer-mediated and conventional focus group discussions. *International Journal of Market Research*. Vol. 47, Issue 2.
- Robinson Nicola (1999) The use of focus group methodology with selected examples from sexual health research. *Journal of Advanced Nursing* 29(4), 905-913.
- Sandall Jane (1999) Midwifery and reproductive health research mailbase list. *New Zealand College of Midwives Journal* 21, 34.
- Schneider Sid J., Kerwin Jeffrey, Frechtling Joy & Vivari Benjamin A. (2002) Characteristics of the discussion in online and face-to-face groups. *Social Science Computer Review* 20 (1): 31-42.
- Stewart David W. & Shamdasani, Prem N. (1990) *Focus groups: Theory and practice*. London: Sage.
- Stöpfigeshoff Dieter (2002) *Jag vill dö klok: Liv och distansstudier – 15 studerandeporträtt*. Distansutbildningsmyndigheten Rapport 2002:2. Härnösand.

- Thomsson Heléne (2002) *Reflexiva intervjuer*. Studentlitteratur, Lund.
- Underhill C. & Olmsted M. G. (2003) An experimental comparison of computer-mediated and face-to-face groups. *Social Science Computer Review* 21 (4): 506-512
- Westerberg Pernilla & Mårald Gunilla (2004) *Nätuniversitetet och IT-stödd distansutbildning. Attityder och erfarenheter hos prefekter, kursansvariga och studenter*. Centrum för utvärderingsforskning, Umeå universitet, Umeå.
- Westerberg Pernilla & Mårald Gunilla (2005) *Studieavbrott på högskoleutbildningar. Avbrott på reguljära-, distans- och nätuniversitetsutbildningar*. Centrum för utvärderingsforskning, Umeå universitet, Umeå.
- Wibeck Victoria (2000) *Fokusgrupper. Om fokuserade gruppintervjuer som undersökningsmetod*. Studentlitteratur, Lund.
- Wickham S & Stewart S (2001) Web research – the final frontier? *MIDIRS Midwifery Digest* 11(1), 28-31.
- Wänman Toresson Gunnel & Berit Östlund (2002) Ny roll, ny kompetens för distansläraren. I: Gisselberg, Margareta (red): *Distanslärare och distanslärande: En antologi*. Distansutbildningsmyndigheten, Rapport 6:2002. Härnösand.

Bilaga 1. Fokusgruppsintervju – Frågeställningar

TEMA: *Motiv och förväntningar*

Varför studera på IT-stödda distansutbildningar/Nätuniversitetet? Motivera!

- Särskilda skäl att läsa IT-stödd distansutbildning/Nätuniversitetet
- Förväntningar på den här kursen

TEMA: *Lärandemiljö och undervisningsformer*

Hur fungerar din studie- och lärandemiljö? Motivera!

- (Hur) planerar du dina studier?
- Undervisningsformer, arbetsuppgifter, examination
- Kravnivå, tydlighet, information

TEMA: *Utbildningsstöd*

Hur fungerar det utbildningsstöd som finns på kursen? Motivera!

- Lärarstöd
- Stöd från studiekamrater
- Teknikstöd
- Biblioteksstöd

TEMA: *Delaktighet och ansvar*

Hur upplever du din och andras delaktighet på kursen? Motivera!

- Behov av delaktighet
- (Hur) uppmuntras delaktighet på kursen?
- Ansvar gentemot lärare och kurskamrater

TEMA: *Värdet – nyttan av studierna*

Vilket värde har kursen för dig? Motivera!

- Värde av att kursen går på distans med IT-stöd

Bilaga 2. Fokusgrupper

Grupp 1: 20 poängs kurs inom ämnesområdet Samhällsvetenskap/juridik

Studenterna i *Grupp 1* läser en 20 poängs kurs på halvfart, utan fysiska träffar, med start ht 2004. När fokusgruppsintervjun utfördes hade studenterna genomfört tre fjärdedelar av kursen. Alla studenterna har tidigare studieerfarenhet, mellan 30 och 700 högskolepoäng, och tre av dem har tidigare erfarenhet av IT-stödd distansutbildning. Fyra av studenterna ingick i den grupp som de själva ansåg var aktiva på kursens undervisningsplattform. Studenterna gjorde mellan 17 och 26 inlägg var.

Student 1:	Kvinna 30 år, lever ensamstående, var arbetssökande och studerande då hon påbörjade kursen, har mer än 700 högskolepoäng och har läst 10 distanskurser med IT-stöd tidigare.	24 inlägg
1205 ord
Student 2:	Kvinna 21 år, lever med sambo, var studerande och arbetssökande då hon påbörjade kursen, har 53 högskolepoäng och har läst 1 distanskurs med IT-stöd tidigare.	18 inlägg
1281 ord
Student 3:	Man 28 år, lever ensamstående, var studerande då han påbörjade kursen, har 120 högskolepoäng och det här är hans första distanskurs med IT-stöd.	26 inlägg
1553 ord
Student 4:	Kvinna 40 år, lever med man och barn, var förvärvsarbetande då hon påbörjade kursen, har 30 högskolepoäng och har läst 3 distanskurser med IT-stöd tidigare.	17 inlägg
1132 ord
Student 5:	Kvinna 48 år, lever med man och barn, var förvärvsarbetande då hon påbörjade kursen, har 60 högskolepoäng och det här är hennes första distanskurs med IT-stöd.	25 inlägg
888 ord

Grupp 2: 20 poängs kurs inom ämnesområdet Naturvetenskap/teknik

Studenterna i *Grupp 2* läser en 20 poängs kurs på halvfart med start ht 2004. Kursen består av fyra delkurser och har fem fysiska träffar. När fokusgruppsintervjun utfördes hade studenterna genomfört tre fjärdedelar av kursen. Två av studenterna har över 100 högskolepoäng men ingen av dem har tidigare erfarenhet av IT-stödd distansutbildning. Studenterna gjorde mellan 23 och 24 inlägg var.

Student 1:	Kvinna 50 år, lever ensamstående med barn, var förvärvsarbetande då hon påbörjade kursen, har cirka 270 högskolepoäng och det här är hennes första distanskurs med IT-stöd.	23 inlägg
1209 ord
Student 2:	Kvinna 38 år, lever med man, var arbetssökande då hon påbörjade kursen, har inga tidigare högskolepoäng och det här är hennes första distanskurs med IT-stöd.	24 inlägg
1092 ord
Student 3:	Man 40 år, lever med fru, var studerande då han påbörjade kursen, har 126 högskolepoäng och det här är hans första distanskurs med IT-stöd.	23 inlägg
628 ord

Grupp 3: 20 poängs kurs inom ämnesområdet Samhällsvetenskap/juridik

Studenterna i *Grupp 3* läser en 20 poängs kurs på helfart, utan fysiska träffar, med start vt 05. När fokusgruppsintervjun utfördes hade studenterna genomfört halva kursen. Alla studenterna har över 100 högskolepoäng och två av dem har tidigare erfarenhet av IT-stödd distansutbildning. Studenterna gjorde mellan 20 och 47 inlägg var.

Student 1:	Kvinna 23 år, lever med sambo, var studerande och arbetade extra då hon påbörjade kursen, har cirka 185 högskolepoäng och har läst 1 distanskurs med IT-stöd tidigare.	20 inlägg 1087 ord
Student 2:	Kvinna 24 år, lever med sambo, var studerande och arbetssökande då hon påbörjade kursen, har 180 högskolepoäng och har läst 1 distanskurs med IT-stöd tidigare.	47 inlägg 1447 ord
Student 3:	Man 26 år, lever med fru, var förvärvsarbetande men inte med det han utbildats till då han påbörjade kursen, har 200 högskolepoäng det här är hans första distanskurs med IT-stöd	23 inlägg 1523 ord
Student 4:	Kvinna 39 år, lever med sambo och barn, var arbetssökande och studerande då hon påbörjade kursen, har 140 högskolepoäng och det här är hennes första distanskurs med IT-stöd.	20 inlägg 795 ord

Grupp 4: 20 poängs kurs inom ämnesområdet Samhällsvetenskap/juridik

Studenterna i *Grupp 4* läser en 20 poängs kurs på halvfart med start vt 05. Kursen har tre fysiska träffar. När fokusgruppsintervjun utfördes hade studenterna genomfört en dryg fjärdedel av kursen. Fyra av studenterna har tidigare studieerfarenhet, mellan 30 och 172 högskolepoäng, en av studenterna har tidigare erfarenhet av IT-stödd distansutbildning. Trots att studenterna ännu inte deltagit i mer än en fjärdedel av kursen har de hunnit bilda sig en klar uppfattning om utbildningsformen och diskuterar kring lika många aspekter som övriga grupper. Två av studenterna hade stora förväntningar på IT-stödet och dessutom stor kunskap om informations- och kommunikationsteknik (IKT) i utbildning. Studenterna gjorde mellan 11 och 22 inlägg var.

Student 1:	Kvinna 22 år, lever med förälder och syskon, var förvärvsarbetande då hon påbörjade kursen, har inga tidigare högskolepoäng, det här är hennes första distanskurs med IT-stöd.	11 inlägg 430 ord
Student 2:	Kvinna 24 år, lever med sambo, var arbetssökande och studerande då hon påbörjade kursen, har 60 högskolepoäng sedan tidigare, hon har läst några IT-stödda distanskurser tidigare.	22 inlägg 1273 ord
Student 3:	Kvinna 27 år, lever ensamstående, var förvärvsarbetande då hon påbörjade kursen, har 172 högskolepoäng sedan tidigare, det här är hennes första distanskurs med IT-stöd.	15 inlägg 845 ord
Student 4:	Man 37 år, lever med fru, var förvärvsarbetande men tog sabbatsår för att studera då han påbörjade kursen, har 30 högskolepoäng sedan tidigare, det här är hans första IT-stödda distanskurs.	19 inlägg 905 ord
Student 5:	Man 46 år, lever med fru och barn, var arbetssökande och studerande då han påbörjade kursen, har 160 högskolepoäng, det här är hans första distanskurs med IT-stöd.	13 inlägg 478 ord

Grupp 5: 20 poängs kurs inom ämnesområdet Naturvetenskap/teknik

Studenterna i *Grupp 5* läser en 20 poängs kurs på halvfart, utan fysiska träffar, med start ht 04. När fokusgruppsintervjun utfördes hade studenterna genomfört tre fjärdedelar av kursen. Två av studenterna hade över 100 högskolepoäng och dessutom stor tidigare erfarenhet av IT-stödd distansutbildning. Studenterna gjorde mellan 13 och 25 inlägg var.

Student 1:	Kvinna 38 år, lever med sambo och barn, var förvärvsarbetande då hon påbörjade kursen, har cirka 133 högskolepoäng och har läst 7-8 distanskurs med IT-stöd	22 inlägg
1527 ord
Student 2:	Kvinna 32 år, lever med sambo och barn, var studerande då hon påbörjade kursen, har cirka 180 högskolepoäng och har läst 5 distanskurs med IT-stöd	25 inlägg
1253 ord
Student 3:	Man 40 år, lever med fru, var förvärvsarbetande då han påbörjade kursen, har inga tidigare högskolepoäng och det här är hans första distanskurs med IT-stöd.	13 inlägg
559 ord

Grupp 6: 120 poängs program inom ämnesområdet Medicin/vård

Studenterna i *Grupp 6* läser första terminen på ett 120 poängs program på helfart med start vt 04. Kursen har flera fysiska träffar varav de flesta ligger på olika lärcentra. Båda studenterna är högskolenybörjare även om en av de läst så kallat collegeutbildning¹², ingen av studenterna har tidigare erfarenhet av IT-stödd distansutbildning. Eftersom studenterna nyligt påbörjat utbildningen och dessutom är studieovana har de i flera frågor inte hunnit bilda sig någon ingående uppfattning, exempelvis kring studieform, delaktighet, betydelsen av fysiska träffar etc. Studenterna gjorde mellan 29 och 33 inlägg var.

Student 1:	Kvinna 26 år, lever med sambo, var studerande då hon påbörjade kursen, har läst collegeår på universitetsnivå, det här är hennes första distanskurs med IT-stöd	33 inlägg
835 ord
Student 2:	Kvinna 21 år, lever med sambo, var arbetssökande då hon påbörjade kursen, har inga tidigare högskolepoäng och det här är hennes första distanskurs med IT-stöd.	29 inlägg
787 ord

¹² Collegeutbildningen är en ettårig utbildning som ger dels en kompletterande behörighet dels en grundlig introduktion till högskolestudier. Collegeutbildning finns vid ungefär hälften av landets universitet och högskolor. Utbildningen bedrivs i samverkan mellan högskolan och den kommunala vuxenutbildningen eller landstinget (Högskoleverket, 2005).